

75 आज़ादी का अमृत महोत्सव

डॉ. एम्. के. पाटील
प्राचार्य,
पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय
कवठे महाकाळ, जि. सांगली

बाबू जंगम
बाबुजी पाटणकर
बाबुराव घोरपडे मास्तर
विष्णुभाऊ डोईफोडे
म्होप्रेकर पाटील
पांडूतात्या बोराटे
भगवानराव पाटील
बुवा म्हावशीकर
बाबुराव जगताप
दत्तोबा काटकर
बाबुराव कचरे
विष्णू सोनमळे
भिकोबा सालुंखे
सोपान घोरपडे
दत्तोबा लोहार
बाबुराव चरणकर

हौसाक्का पाटील
यशवंतराव चव्हाण
नागनाथअण्णा नायकवडी
गणपतराव पाटील आबा ढेरे
रामराव पाटील किसन वीर
दादा पाटील ईश्वरा लाड
बड्डे गुरुजी अंतुकाका बड्डे
वसंतदादा पाटील
जी. डी. बापू लाड
महादेव आप्पा मिरगे
कासेगावकर वैद्य
द्वारकानाथ जोशी
क्रांतिसिंह नाना पाटील
विठ्ठल भोसले लाला इंगळे
महादेव जाधव

उधमसिंग
शिरिषकुमार
रहीमतुल्लाह सयानी
जवाहरलाल नेहरु
चक्रवर्ती राजागोपालाचारी
अंबिकाचरण मुझुमदार
अशफाक उल्ला खान
आखार्य कृपलानी
सरोजिनी नायडू
चित्तरंजन दास
मादाम कामा
कल्पना दत्त

मिठूबेन पेटिट
महात्मा गांधी
बंकिमचंद्र चटर्जी बद्रुद्दीन तय्यबजी
नेताजी सुभाषचंद्र बोस
बाबासाहेब आंबेडकर
अवंतिकाबाई गोखले
मौलाना शौकत अली
प्रितीलता वड्डेदार
रामप्रसाद बिस्मिल फिरोजशाहा मेहता
मौलाना आझाद राजगुरु
सुखदेव
भगतसिंग
राजेंद्र लाहिरी
बिपिनचंद्र पाल
लोकमान्य टिळक
बारिंद्रकुमार घोष दादाभाई नौरोजी
वल्लभभाई पटेल बटुकेश्वर दत्त
चंद्रशेखर आज़ाद
सुरेंद्रनाथ बॅनर्जी
के.टी.तेलंग

आज़ादी का
अमृत
महोत्सव

वसंत
वार्षिक, दोन हजार चोविस

पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय
कवठे महाकाळ

Prof. Dr. M. K. Patil
Principal

PRINCIPAL'S DESK:

As the Principal of this esteemed institution, I am honoured to address you through our college magazine, Vasant. Our institution is dedicated to fostering excellence in education, promoting social and cultural values, and upholding humane ethics. We are committed to creating a stimulating learning environment that goes beyond traditional academics. Our approach encompasses rigorous academic programs, interdisciplinary research, and skill enhancement courses designed to prepare students for the complexities of the modern world. We believe in holistic development, offering a wide range of sports facilities and

cultural activities to nurture talents beyond the classroom.

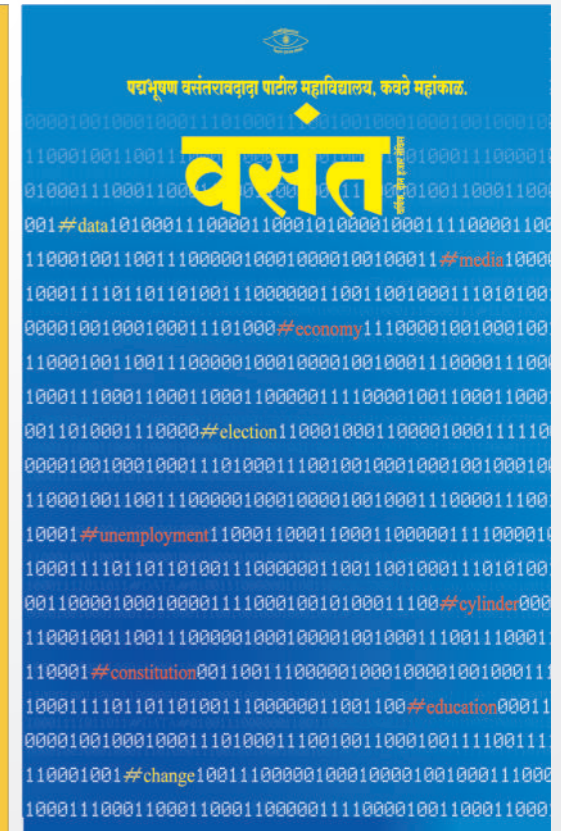
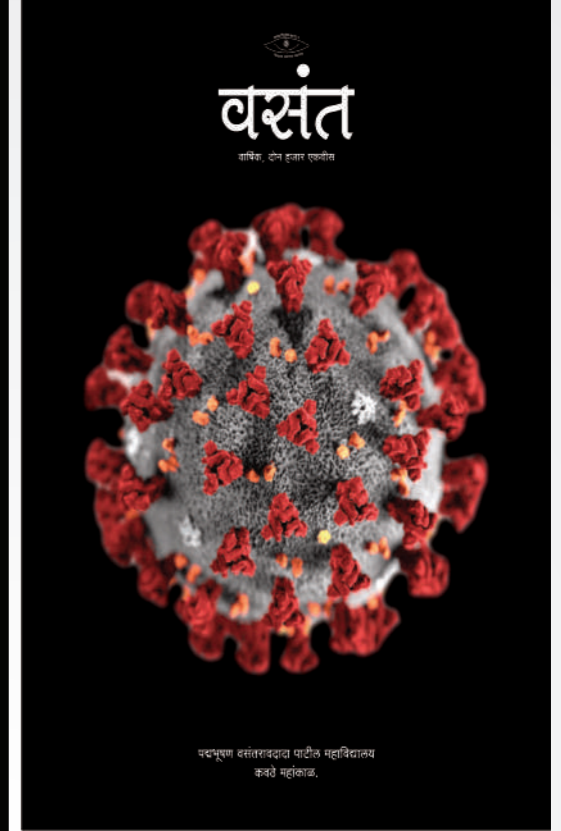
We celebrate our diverse student body, preparing them to be global citizens who appreciate and respect different perspectives. Aligned with the National Education Policy 2020, we are implementing multidisciplinary learning, flexible curricula, and developing essential 21st-century skills..

In the context of knowledge transfer, our college magazine, Vasant, holds special significance. The name "Vasant," meaning spring in Sanskrit, symbolizes new beginnings, growth, and the blossoming of ideas – perfectly encapsulating the essence of education. Vasant serves as a crucial platform for showcasing student talent, disseminating knowledge, encouraging interdisciplinary dialogue, building community, fostering professional development, and preserving institutional memory. It provides a space for students to express their creativity, share their research, and demonstrate their writing skills. Articles, research summaries, and thought pieces in Vasant help spread knowledge beyond the classroom, reaching a wider audience within and outside our institution.

By featuring content from various disciplines, Vasant encourages cross-pollination of ideas, fostering a truly interdisciplinary approach to learning. The magazine strengthens our college community by sharing achievements, events, and stories that reflect our collective journey. For many students, contributing to Vasant is their first experience with publication, preparing them for future academic and professional writing. Moreover, each issue of Vasant becomes a historical document, capturing the evolving narrative of our institution. In essence, Vasant embodies our commitment to holistic education, serving as a bridge between formal academic learning and creative expression.

As we move forward, I encourage all members of our academic community to embrace the opportunities for growth and learning that our institution provides. Let us work together to create an environment where knowledge flourishes, creativity thrives, and ethical values guide our actions. Remember, education is about transformation – becoming individuals who can think critically, act ethically, and contribute meaningfully to society.

Thank you for your dedication to our shared educational journey. May Vasant continue to inspire and illuminate our path towards excellence and innovation.

शिक्षण प्रसारक मंडळ कवठे महंकाळ संचलित

पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय,
कवठे महंकाळ.

वसंत

२०२३-२४

वर्ष : ४६

अंक : ३९

संपादन समिती

अध्यक्ष

प्राचार्य (डॉ.) एम्. के. पाटील

प्रमुख संपादक

प्रा. (डॉ.) मोहन लोंढे

सहसंपादक

प्रा. अर्जुन राठोड

विभागीय संपादक

डॉ. सुजाता सोलगे

श्रीमती सुनिता ओलेकर

प्रा. महेश कांबळे

डॉ. मयुर शिंदे

प्रा. आप्पासाहेब कोळेकर

डॉ. धर्मेंद्र थोरात

प्रा. किरण सकट

डॉ. भगवान मोहिते

मांडणी/ मुखपृष्ठ

डॉ. प्रा. सुरेंद्रनाथ बाबर

२०२३-२४

॥ प्रकाशनाचा काळ ॥

वार्षिक

॥ प्रकाशक ॥

प्राचार्य, डॉ. एम्. के. पाटील
पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय,
कवठे महाकाळ - ४१६ ४०५
सांगली.

॥ मुद्रक ॥

श्री. सुरेश नानासो पाटील
महांकाली प्रिंटींग प्रेस, कवठे महाकाळ - ४१६ ४०५
सांगली.

॥ राष्ट्रीयत्व ॥

भारतीय

या अंकात व्यक्त झालेल्या विचाराशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

संपादकीय	६
फोटोफिचर	
प्रेरणा	९
मार्गदर्शक	१०
संस्थापक	११
मार्गदर्शक	१२
संचालक मंडळ	१३
सन्मान	१४
परंपरा दिन	१५
आधुनिकता दिन	१६
विविध कार्यक्रम	१६
क्रीडा विभाग	१९
राष्ट्रीय सेवा योजना	२०

गद्य

महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील	नेत्रांजली रणजितसिंह गायकवाड ११ वी कॉमर्स	२१
स्वच्छ भारत अभियान	आलिया मुबारक मुल्ला ११ वी सायन्स	
द ग्रेट इंडियन किचन	आसावरी कांबळे बी. ए. भाग १	

कार्ल मार्क्स व मार्क्सवाद	अजिंक्य अशोक दगडे बी. ए. भाग २	२१
मोबाईल	सानिका माने १२ वी	
आमची अविस्मरणीय सहल	साक्षी अनिल पाटील ११ वी	
माझे बाबा	भक्ती करांडे बी. ए. भाग १	
पहाटेचे सौंदर्य	स्वाती श्रीधर खोत बी. ए. भाग १	
वृत्तपत्राचे मनोगत	साक्षी अनिल पाटील ११ वी सायन्स	
मिरा की प्रेम भावना	अस्मा सुलतान मगदुम बी. ए. भाग १	
संत कबीरदास का समाज दर्शन	प्रगती अनिल पाटील बी. ए. भाग १	
The History of English Literature	Kulkarni Chaitali Vidyadhar B.A. II	
Dr. B.R. Ambedkar (fathes of the Indian Constitution)	Kadam Prajvala Santosh 11 th	

Organs of speech Akshada shivkumar Bansode
B.A. III

Romeo & Juliet :
Star-Crossed - Lovers-
William Shakespeare

Snehal Vijjay Mali
B.A. II

पद्य

बचपन की बातें

देवेंद्र प्रभाकर माने
बी. ए. भाग १

जिंदगी अभी बाकी है

अस्मिता एकनाथ जाधव
बी. एस्सी. भाग १

Teacher

Pratiksha Ramesh Chavan
B.A. II

Students

Pratiksha Ramesh Chavan
B.A. II

Life

Sayli Satish Sadamte
B.A. I

Tricolor

Nutan Hambiro Olekar
B.A. I

Childish

Punam Nanasaheb Shivpuje
B.A. I

संपादकीय

शिक्षण प्रसारक संस्था, कवठे महाकाळ संचलित पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालयास या वर्षी ४६ वर्षे पूर्ण होत आहेत. दरवर्षीप्रमाणे सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात आमच्या महाविद्यालयाच्या वसंत या वार्षिकाचा हा ३९ वा अंक प्रसिध्द होत आहे.

आमच्या प्रेरणास्थानी असणारे वसंतरावदादा पाटील, संस्थापक आनंदरावदादा शिंदे यांच्या विचार कार्याची परंपरा पुढे वृद्धिंगत करणारे अध्यक्ष मा. बाळासाहेब शिंदे यांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयाची वाटचाल सुरु आहे.

महाविद्यालयाचे कुशल मार्गदर्शक आणि तंत्रस्नेही प्राचार्य मा. डॉ. एम्. के. पाटील यांच्यामुळे महाविद्यालयात अनेक विविध आणि नाविण्यपूर्ण उपक्रम राबविले जातात. याशिवाय महाविद्यालयातील प्राध्यापक वर्ग प्रशासकीय कर्मचारी आणि विद्यार्थी यांच्या मुळे हे महाविद्यालय विविध क्षेत्रात भरीव कामगिरी करीत आहे. यासाठी कवठे महाकाळ परिसरातील पालकांचे मोलाचे सहकार्य मिळत आहे.

महाविद्यालयामध्ये २५०० च्या आसपास विद्यार्थी-विद्यार्थिनी ज्ञानार्जन करीत आहेत. ग्रामीण भागातील एक नावारूपास आलेले, पुरोगामित्वाची जपणूक करणारे हे महाविद्यालय आहे. दुष्काळाच्या झळा पचवून, हातावर पोट भरणारा बहुसंख्य समाज असूनही शिक्षणाची ओढ लागलेला आणि शिक्षणाच्या जोरावर स्वतःची प्रगती करू पाहणारा विद्यार्थी वर्ग महाविद्यालयात शिक्षण घेत आहे. त्याचे समाजभान त्यांच्या लेखनातून दिसून येते. यातूनच महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील, मोबाईल, वर्णनात्मक निबंध, स्वच्छ भारत अभियान, द ग्रेट इंडियन किचन, कार्ल मार्क्स व मार्क्सवाद, माझे बाबा, पहाटेचे सौंदर्य, आत्मवृत्तात्मक निबंध, अशा वैचारिक लेखनाबरोबरच विद्यार्थ्यांनी आपला हुंकार या अंकात मांडला आहे. अशा प्रकारे वैचारिक वास्तववादी अनुभूतीतून साकारलेली गद्य - पद्य आणि हिंदी, इंग्रजी मधील गद्य-पद्य म्हणजेच हा अंक आहे.

सामाजिक, सांस्कृतिकतेचे भान ठेवून परंपरा आणि आधुनिकतेचा समन्वय घडवला जातो. यातूनच खास अशी भूमिका घेऊन महाविद्यालयात विविध उपक्रम राबविलेले आहेत. परंपरा दिना निमित्त श्री श्रमसाफल्य महाराज सप्तखंजिरी वादक यांच्या किर्तनाचा कार्यक्रम, भजन स्पर्धा, रक्दान शिबीराचे आयोजन केले. आधुनिकता दिनाच्या

निमित्ताने रामदास फुटाणे यांचे व्याख्यान, विविध गुणदर्शन कार्यक्रम झाला. शैक्षणिक सहली, विविध क्रिडा स्पर्धा यांचा महत्वपूर्ण सहभाग होता. यातूनच येथील विद्यार्थी विविध क्षेत्रात मौलिक कामगिरी करताना दिसत आहे.

‘वसंत’ हा महाविद्यालयीन कर्तृत्वाचा आरसा आहे. विद्यार्थ्यांनी आपल्या सुप्त गुणांना वाव देत सामाजिकतेचे दर्शन आपल्या विविधांगी लेखनातून व्यक्त केले आहे. महाविद्यालयात वर्षभरात उत्तमोत्तम कार्यक्रम झाले. त्याकडे डोळसपणे पाहिले तर विद्यार्थ्यांमध्ये माणूस घडविण्याचे कौशल्य महाविद्यालयाचे सामाजिकतेची दृष्टी असणारे कुशल प्राचार्य डॉ. एम्. के. पाटील यांच्याकडे आहे. त्यांची प्रेरणा आणि मार्गदर्शन यातून प्रस्तुत अंक पूर्णत्वास पोहचला आहे.

मुखपृष्ठ प्रा. सुरेंद्रनाथ बाबर यांनी तयार करून दिले. त्यांचे आभार तसेच संपादक मंडळातील सर्व प्राध्यापकांनी वेळो-वेळी दिलेल्या सहकार्यासाठी त्यांचेही आभार. या अंकासाठी योगदान देणाऱ्या सर्व प्राध्यापक, कार्यालयीन कर्मचारी, सर्व विद्यार्थी व अंक वेळेत पूर्ण करून दिल्याबद्दल महाकाली प्रेसचे शतशः आभार, विशेष म्हणजे सुबक मांडणी साठी अतुल पाटील यांचे ही आभार !

प्रा. (डॉ.) मोहन लोंढे

प्रेरणा...

डॉ. वसंतरावदादा पाटील

मार्गदर्शक

श्री बाळासाहेब शिंदे

अध्यक्ष

श्री सुरेश पाटील

उपाध्यक्ष

श्री. सुदर्शन शिंदे

सचिव

संस्थापक

आनंदराव (दादा) शिंदे

मार्गदर्शक

प्रा. (डॉ.) एम्. के. पाटील
प्राचार्य

प्रा. सौ. सिमा सुर्यवंशी
उपप्राचार्य
कनिष्ठ विभाग

प्रा. सुनिल तोरणे
पर्यवेक्षक
कनिष्ठ विभाग

संचालक मंडळ

श्री. औदुंबर पाटील

श्री. जे.वाय. भोसले

श्री. दिनकर शिंदे

श्री. एकनाथ जगताप

श्री. अशोक पाटील

श्री. तात्यासो फाकडे

श्री. गणपती शिंदे

श्री. एच. बी. पाटील

श्री. ए. जे. खोत

श्री. शहाजी पाटील

श्री. विलास नलवडे

परंपरा दिन

कै. आनंदरावदादा शिंदे यांच्या प्रतिमेचे पुजन

मशाल दौड

श्री. सत्यपाल महाराज (ससखंजिरी वादक) यांचे किर्तन

पारितोषिक वितरण

पारितोषिक वितरण

आधुनिकता दिन

मा. रामदास फुटाने यांचे स्वागत करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा. बाळासाहेब(तात्या) शिंदे

मा. रामदास फुटाणे (वात्रटिकाकार) यांचे व्यख्यान

सांस्कृतिक कार्यक्रम

मा. प्राचार्य (डॉ.) एम. के. पाटील यांचे मनोगत

पारितोषिक वितरण

विविध कार्यक्रम

शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरु मा. (डॉ.) डी. टी. शिर्के यांची महाविद्यालयास भेट व मार्गदर्शन

Kavathe Mahankal, Maharashtra, India
2V73+PQM, Kavathe Mahankal, Maharashtra 416405, India
Lat 17.014286°
Long 74.855015°
04/01/24 08:57 AM GMT +05:30

एन. सी. सी. विभाग

विविध कार्यक्रम

फूड फेस्टीवल

वाचन कट्टा

लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी
निमित्त प्रा. सुरेश पोळ सर मार्गदर्शन करताना

रक्तदान शिबीर

विविध कार्यक्रम

संख्याशास्त्रज्ञ डॉ. पी.व्ही. सुखात्मे यांची जयंती

संख्याशास्त्रज्ञ डॉ. सी. आर. राव यांची जयंती

राजरषी शाहू महाराज यांची जयंती

डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर यांची जयंती

सन्मान

प्रा. (डॉ.) मोहन लोंडे
साईकृपा कर्णदान अपंग सेवा संस्था, मिरज
यांचा कर्मयोगी पुरस्कार

प्रा. विजय कोष्टी
महात्मा कबीर समता परिषद,
यांचा महाराष्ट्रभूषण व जीवनगौरव पुरस्कार

क्रिडा विभाग

खाशाबा जाधव यांची जयंती

राष्ट्रीय सेवा योजना शिबीर, थबडेवाडी

—•••••

**महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री पद्मभूषण
वसंतरावदादा पाटील**
नेत्रांजली रणजितसिंह गायकवाड
११ वी कॉमर्स
—•••••

वसंतरावदादा बंडुजी पाटील अर्थात संयुक्त महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री वसंतरावदादा यांचा जन्म १३ नोव्हेंबर १९१७ ला महाराष्ट्रातील सांगली जिल्ह्यात पदमाळे या गावात एका शेतकरी कुटुंबात झाला. १९१८ मध्ये आलेल्या प्लेगच्या महामारित वसंतरावदादा यांच्या आई-वडिलांचे एकाच दिवशी निधन झाले. त्यांच्या पश्चात वसंतरावदादा यांचे संगोपन त्यांच्या आजीने केले.

नेता
तो असतो जो मार्ग
जाणतो. मार्गाने जातो
आणि मार्ग दाखवतो.

हालाखीच्या परिस्थितीत वसंतरावदादा यांचे प्राथमिक शिक्षण जेमतेम सातवीपर्यंत झाले. वसंतरावदादा यांनी लहानपणापासून अनेक स्वातंत्र्य चळवळीच्या माध्यमातून फोनच्या तारा तोडल्या, पोस्ट जाळणे, रेल्वे नुकसान करणे यांसारखे देशहिताचे काम करून, ब्रिटिशांमध्ये दहशत निर्माण केली. स्वतंत्र चळवळीच्या काळात त्यांनी काही काळ तुरुंगवासही भोगला.

मानव कल्याण, देशहित
आणि सुशिक्षित समाज हे,
राजकारणाचे प्राधान्य असले पाहिजे.

असे बोलत १९३७ साली वसंतरावदादा यांनी राजकारणात प्रवेश केला. महात्मा गांधींच्या ब्रिटिशांच्या विरोधात पुकारलेल्या आंदोलनात वसंतरावदादा यांनी सहभाग घेतला. भारत स्वतंत्र झालेल्या निवडणुकीत (१९५२) मध्ये ते विधानसभेवर निवडून आले. पुढील काळात सुमारे २५ वर्षे वसंतरावदादांनी

सांगलीचे (आमदार व खासदार) म्हणून विधानसभेत व लोकसभेत प्रतिनिधीत्व केले.

वसंतदादांनी १९५२ ते १९७२ या कालावधीत सहकार क्षेत्रात क्रांती घडवली. १९५६ साली त्यांनी शेतकरी सहकारी कारखान्याची स्थापना केली. व त्यानंतर वसंतदादांनी स्वतः शेतामध्ये जाऊन ऊस कसा लावायचा याचे शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. वसंतरावदादा यांचे महाराष्ट्राच्या उभारणीतील सर्वात महत्त्वाचे कार्य म्हणजे त्यांनी सहकाराच्या माध्यमातून ग्रामीण विकास, कृषी विकास व कृषी- उद्योग विकास साधण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला. सहकारी साखर कारखान्यांनी साखरेसह उप-उत्पादनांचीही निर्मिती करावी असा आग्रह दादांनी धरला.

१९४२ मध्ये आपला ब्रिटिश विरोध प्रखर केला कायदेभंग चळवळीच्या काळात सोलापूरला चार युवक हुतात्मे झाले. या हौतात्म्याची आठवण म्हणून दादांनी चहा सोडला होता. वसंतदादा काही काळ भुमिगत होते. १९४८ मध्ये दादांनी तुरंगातून निसटण्याचा प्रयत्न केला असता त्यांना खांद्याला गोळी लागली होती. व त्यांना पुन्हा तुरंगवास भोगावा लागला. वसंतदादांच्या सुटकेसाठी सांगलीकरांनी सभा, मोर्चा या माध्यमातून प्रयत्न केले होते.

महाराष्ट्राचे नेतृत्व करताना वसंतदादांनी अनेक समाजहितकारक, दुरगामी परिणाम साधणारे निर्णय घेतले. १९८३ मध्ये त्यांनी वैद्यकीय, अभियांत्रिकी महाविद्यालये व तंत्रनिकेतन विद्यालये विना अनुदान तत्वावर स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला. या निर्णयाने शैक्षणिक क्षेत्रात क्रांती घडवली. ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना संधी उपलब्ध होण्याबरोबरच या निर्णयामुळे शैक्षणिक व औद्योगिक विकासालाही चालना मिळाली. वसंतदादांनी राज्याचा विकासविषयक आढावा घेण्यासाठी अर्थतज्ञ वि. म दांडेकर यांची सत्यशोधन समिती नेमली. यातूनच समतोल विकास विदर्भ मराठवाड्याचा अनुषेश अशा संज्ञा पुढे आल्या. शालेय विद्यार्थ्यांना मोफत एस. टी. प्रवास परगावी शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या जेवणाच्या डब्यांची वाहतुक, शेतकऱ्यांना कमी व्याज दराने कर्जपुरवठा असे अनेक महत्त्वाचे निर्णय वसंतदादांनी त्यांच्या काळात घेतले. पाणी आडवा, पाणी जिरवा हे सुत्र प्रथम दादांनी महाराष्ट्रासमोर आणले. वसंतदादांच्या या लोकहितकारक निर्णयांची बीजे त्यांच्या देशभक्तीत व त्यांनी केलेल्या क्रांतीकार्यात आढळतात.

स्वातंत्र्यपूर्व काळापासूनच्या विविध प्रकारच्या अनुभवांचे संचित, स्मरणशक्ती, नेतृत्वगुण, संघटनकौशल्य, समाजमन, आकलनशक्ती, निर्णयक्षमता शेतकरी व ग्रामीण समाजजीवनाची अचुक, परिपूर्ण जाणीव अशा गुणांच्या आधारे वसंतदादांनी महाराष्ट्राचा विकास साधला. वसंतदादांची परिस्थिती गरिबीची होती त्यामुळे जास्त शिकले नाहीत. पण पुढील आयुष्यात त्यांनी केलेल्या विकास-कार्याची फळे आज महाराष्ट्र चाखतो आहे. म्हणूनच दुर्दैवाने फार शिकू न शकलेला, पण तरिही सर्वात शहाणा नेता या समर्पक शब्दांत वसंतदादा यांचे वर्णन केले जाते.

पवित्र स्मृतींची ज्योत तेवते

अखंड आमच्या मनी

सुगंध तुमच्या आदर्शांच्या दरवळतो जीवनी

आठवुनी अस्तित्व दिव्य तव वृत्ती भारवली

कृतज्ञतेने आम्ही अर्पितो तुम्हास नमन

स्वच्छ भारत अभियान

आलिया मुबारक मुल्ला

११ वी सायन्स

स्वच्छ भारत अभियान ! च्या क्रांतिकारी मोहिमांपैकी एक स्वतःच अद्वितीय आहे. भारत सरकारचा हा उपक्रम स्तुत्य आहे. आजकाल हा मुद्दा रोज चर्चेत असतो हा विषय शाळा आणि महाविद्यालयामध्ये देखील विविध स्पर्धा आणि परीक्षांमध्ये देण्यात आला आहे. ही पंतप्रधानांच्या विकास योजनांपैकी आहे.

प्रत्येकाला शैक्षणिक स्तरावर याची जाणीव असणे अपेक्षित आहे. हे लक्षात घेऊन आम्ही येथे काही छोटे-मोठे विद्यालयामध्ये प्रकल्प सादर केले. जर पाहिले तर आपला परिसर स्वच्छ ठेवणे ही आपली नैतिक जबाबदारी आहे. जर प्रत्येकाला त्याच्या जबाबदारीची जाणीव असती तर या मोहिमाची गरज भासली नसती.

प्रत्येकजण आपले घर साफ करतो, पण आपली सगळी घाण, कचरा बाहेर, रस्त्यावर आणि चौकात फेकतो ही लाजीरवाणी बाब आहे. संपूर्ण देश हे आपले घर आहे असे त्यांना वाटत नाही. तेही स्वच्छ ठेवणे हे आपले काम आहे.

कोणीही शेजारी किंवा बाहेरचा माणूस ते साफ करायला येणार नाही आपल्याला ते स्वच्छ करावे लागेल. ग्रामीण भागातील लोकांमध्ये शौचालय वापरावे आणि उघड्यावर जाऊ नये यासाठी जागरूकता निर्माण करावी लागेल. तसेच खुल्यावर शौच करणे त्यामुळे सर्व रोग पसरतात. जे कोणासाठीही चांगले नाही.

गांधीजींच्या १४५ व्या जयंतीपासून सुरु झालेल्या या मोहिमेला २ ऑक्टोबर २०१९ रोजी पाच वर्षे पूर्ण झाली. २०१९ पर्यंत भारताला पूर्णपणे उघड्यावर शौचमुक्त (खुले शौचमुक्त) करण्याचे लक्ष्य आहे. हे ध्येय पूर्णपणे साध्य झाले नाही. परंतु त्याची आकडेवारी आश्चर्यकारक पणे वाढली आहे.

स्वातंत्र्यापूर्वी गांधीजींनी त्याची संकल्पना मांडली होती. परंतु अधिकृतपणे १ एप्रिल १९९९ पासून त्याची सुरुवात झाल्याचे मानले जाते. जेव्हा भारत सरकारने ग्रामीण स्वच्छता आणि संपूर्ण स्वच्छतेसाठी

आयोगांची स्थापना केली. ज्याला नंतर २०१२ मध्ये तत्कालीन पंतप्रधान डॉ. मनमोहन सिंग यांनी संमती दिली आणि या योजनेला निर्मल भारत अभियान असे नाव देण्यात आले.

सरकारी आकडेवारीबद्दल बोलायचे झाले तर आतापर्यंत सुमारे १०११९,६४,७५७ घरांमध्ये शौचालये बांधण्यात आली. ६,०३,०५५ उघड्यावर शौचमुक्त गावे झाली आहेत. ७०६ जिल्हे त्यांच्या श्रेणीत आले आहेत. ३६ राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेश मिळून हे अभियान यशस्वी करत आहेत.

पंतप्रधानांनी संपूर्ण देशाला जास्तीत जास्त संख्येने या मोहिमेत सामील होण्याचे आणि यशस्वी करण्यासाठी आवाहन केले. संपूर्ण देशाने त्यांचे पालन केले आणि ही मोहीम देशव्यापी चळवळ म्हणून उदयास आली. पंतप्रधानांच्या विनंतीवरून मोठ्या सेलिब्रिटींनी या मिशनमध्ये हातभार लावला.

द ग्रेट इंडियन किचन

आसावरी कांबळे

बी. ए. भाग १

समाजशास्त्र विभागतर्फे दाखविलेला द ग्रेट इंडियन किचन हा एक अतिशय उत्कृष्ट चित्रपट आहे. या चित्रपटात निमिषा सजायन ही अभिनेत्री मुख्य नायिका आहे व तिचा नवरा सुरज वेंजमूड हा अभिनेता आहे. हा चित्रपट जो बेबी यांनी दिग्दर्शित केला आहे.

या चित्रपटात शतकानुशतके स्त्रिया घरात जे काम करतात त्याचे दर्शन घडते. पण ते चित्रण अतिशय प्रत्ययकारक पद्धतीने केलेले आहे. स्त्रिया पुरुषांइतक्याच क्षमतावान असून, शिकलेल्या असूनही स्त्रियांच्या वाट्याला हा सारा घर कामाचा भार का? या विचाराने मन पुन्हा एकदा आंक्रादुन उठते.

चित्रपटाची नायिका एक नृत्य विशारद तरुणी आहे. आपले शिक्षण पूर्ण करून ती केरळमध्ये स्वगृही परतली आहे. घरी परतल्यानंतर तिचे लग्न समाजशास्त्राच्या प्राध्यापकाशी होते. सासरचे घर अगदी जुन्या पद्धतीचे आहे. सासू-सासरा व नवपरिणित पती-पत्नी अशी चारच माणसे घरात आहेत. घरात आल्यापासून सासू व नायिका सतत भाज्या चिरतात, नारळ खवतात, पाट्यावर वाटतात, चुलीवर भात शिजवतात, डोसा, सांबर, चटण्या बनवतात अशी कामे चालू असतात. तरुण मुलीच्या मनाला सुखावणारा कोणताही चेंज जीवनात नाही. जेवताना होणाऱ्या गप्पा, हास्यविनोद नाहीत, एखादा पदार्थ मस्त जमल्याचे कौतुक नाही, आपल्या ताटातील उष्टे खरकटे दुसऱ्याला किळसवाने वाटेल याची काळजी नाही. नायिका तिच्या नवऱ्याला टेबल मॅनर्स वर काही सांगू पाहते तर तो तिच्यावर रागावतो. तिलाच माफी मागायला सांगतो. व त्यावरून टोमणे मारत राहतो. घरातील स्त्रियांनी पुरुषांना पेस्ट लावनू ब्रश हातात देणे, बाहेर जाताना जोडे त्यांच्यापूढे आणून ठेवणे, इत्यादी कामे करावीत. सासू मुलीच्या बाळंतपणासाठी मुलीच्या गावी जाते. त्यानंतर अनेक दिवस तिथेच राहते. कामाचा भार सुनेवर पडतो. नायिकेला नृत्य शिक्षिकेच्या पदाची ऑफर येते, त्यावेळी सासरा मोठा अभिमानाने हे सांगतो की, आपल्या घरात स्त्रिया बाहेर पडत नाहीत. घरात राहणाऱ्या स्त्रियाच पवित्र असतात. नवरा ही सासऱ्याची

साथ देतो जाँबला नकार देतो. नायिका तिच्या फोनवरून शबरीमाला मंदिरात महिलांना प्रवेश मिळावा म्हणून पोस्ट टाकते. त्यानंतर तिचा नवरा तिला ती पोस्ट डिलीट करण्यासाठी सांगतो व तिच्याशी भांडतो. यामुळे नायिका घरातल्यांपासून अधिकच दूरावते.

नवपरणीत जीवनात काम क्रिडे बद्दल सुचवणाऱ्या पत्नीला तो तुसडेपणे उत्तर देतो व तुला या क्षेत्रातील बरीच माहिती आहे असे सुनावितो. नायिकेची पाळी असताना घरातील कामे मोलकरीकडून केली जातात व इतर वेळेस मोलकरणीचे सहाय्य घरात घेतले जात नाही. पाळीच्या दरम्यान पत्नीचा स्पर्श व तिची सावली नाकारणारा पूरुष इतर वेळेस तिच्या हातचे जेवतो, येणाऱ्या जाणाऱ्यांसाठी सारखी चहाची ऑर्डर सोडत राहतो तेव्हा नायिकेचा संयम संपतो व घरात साठलेले सांडपाणी नायिका सासऱ्याच्या व नवऱ्याच्या अंगावर फेकून ती घर सोडते. व ती आवडीच्या नृत्य शिकवण्याच्या कामाला सुरवात करते. असा चित्रपट केरळ या राज्यात निर्माण होतो. केरळ राज्यात साक्षरतेचे प्रमाण अधिक जास्त आहे. तिथे लिंग गुणोत्तराचे हे प्रमाण अधिक आहे. तरीही स्त्रियांवर अन्याय होतो, मग ज्या ठिकाणी साक्षरतेचे प्रमाण कमी आहे व लिंग गुणोत्तराचेही प्रमाण कमी आहे, त्या ठिकाणी स्त्रियांवर काय अन्याय होत असेल हा विचार जरी आला तरी अंगावर काटा येतो!

घरातील सर्वच कामांच्या बाबतीत ती स्त्रियांची जबाबदारी आहे असे आजही समाजातील अनेक कुटुंबातील सदस्यांचा समज असल्याचे दिसून येते. स्त्रिया शिकू लागल्या, बाहेर पडू लागल्या, तरी समाजा मध्ये फारसा बदल झालेला दिसून येत नाही. स्वास्थ्यपूर्ण जीवनासाठी कुटुंब तर हवे, घरही मांडायला हवे घरातील सदस्यांच्या आरोग्यासाठी घरात स्वयंपाकही व्हायला हवा, पण जबाबदारी मात्र फक्त आईची, पत्नीची हा न्याय बदलायला हवा. घर सगळ्यांचे तसे घरातील कामही सर्वांचे ! बाजारहाट करणे, भाजी चिरणे, घर स्वच्छ करणे, स्वच्छतागृह स्वच्छ करणे, कपड्यांच्या घड्या घालणे, स्वयंपाक तयारी व प्रत्यक्ष स्वयंपाक यातील अनेक कामात घरातील सदस्य आपला वाटा उचलू शकतात. बाबांना, आजोबांना घरकाम करताना बघणारी मुले आपोआप या जबाबदऱ्या घेतील. व तसा प्रयत्न घरातून व्हायला हवा.

कार्ल मार्क्स व मार्क्सवाद

अजिंक्य अशोक दगडे

बी. ए. भाग २

कार्ल मार्क्सचा जीवन परिचय :-

कार्ल मार्क्स यांचा जन्म जर्मनीतील ट्रायर या गावी ५ मे १८१८ रोजी झाला. त्यांचे वडील हाईनलँड येथे वकीलाचा व्यवसाय करीत होते.

कार्ल मार्क्स यांची विधी शाखेची पदवी ही बॉन विद्यापीठातून झाली. तसेच डॉक्टरेटची पदवी ही बर्लिन विद्यापीठात संपादित केली आणि जेन विद्यापीठातून कायदा व तत्वज्ञानाचे शिक्षण घेऊन पत्रकार म्हणून काम सुरु केले. इ.स. १८४८ रोजी कम्युनिस्ट विचारांचा पाया घातला. तसेच १८६७ मध्ये दास कॅपिटल हा ग्रंथ लिहीला. कार्ल मार्क्स या अर्थशास्त्र विचारवंताचा मृत्यू हा १४ मार्च १८८३ रोजी वयाच्या ६४ व्या वर्षी झाला.

मार्क्सवाद :-

राजकीय तत्वज्ञ व आर्थिक-सामाजिक विश्लेषणाची पध्दती आहे. द्वंद्वात्मक भौतिकवादी व्याख्या ही सामाजिक संघर्ष आणि समाजाचे आर्थिक परिवर्तन करण्यासाठी वापरली गेली.

मार्क्सवाद म्हणजे प्रखर क्रांतीवादी कार्लमार्क्स (१८१८-१८८३) याने त्यांच्या मित्र एंगेल्स यांच्या विचारांची तत्वप्रणाली आहे. याची सुरवात म्हणजेच मार्क्सवादाची सुरवात ही १८ व्या शतकात कार्लमार्क्स यांच्या कार्यातून झाली. आणि काही काळाने मार्क्सवादाच्या शाखा विकसित होत आहेत. आधुनिक जगाला आकार देण्याचे अथवा घडविण्यासाठी मार्क्सवादचा परिणाम झाला आहे.

मॅरिसम हे साम्यवादी विचारधारा ही मार्क्सवादी विचारधारा या नावाने आळखले जाते अथवा आळखतात. कार्लमार्क्स हा एक समाजवादी विचारक होता.

जगातील अनेक देशात मार्क्सवाद प्रसिध्द आहे. तसेच जगातील अनेक देशात मार्क्सवादावर आधारलेले राजकीय पक्ष आहेत. परंतू रशिया, चिन, व्हिएतनाम व काही देशात म्हणजेच विस्तारवादी देशात प्रमुख राजकीय पक्ष हे मार्क्सवादी आहेत. तसेच विस्तारवादी नसलेल्या देशात काही

काळखंडापूर्वी काही राज्यात मार्क्सवादी राजकीय पक्ष होते. उदा. भारतामध्ये केरळ या राज्यात आणि पश्चिम बंगालमध्ये मार्क्सवादी पक्षाचे राज्य अनेक वर्षे होती.

समाजसत्तावाद :-

मार्क्सवाद हा शास्त्रीय समाजसत्तावादाचा मुलाधार आहे. मार्क्सच्या पूर्वीसुद्धा समाजसत्तावाद प्रचलित होऊ लागला होता. औद्योगिक क्रांती झाली आणि वाढत्या उद्योगाबरोबर कामगारांची अधिकाधिक हालचाली हलाखीची बनत गेली. मार्क्सने आपल्या पूर्वीच्या समाजसत्तावादांची कल्पना विश्वात रमणारे म्हणून हेटाळणी केली व त्यांच्या विचारांपेक्षा आपला विचार वेगळा आहे. हे दाखविण्यासाठी त्यांनी म्हणजेच कार्ल मार्क्सने शास्त्रीय व वैज्ञानिक हे विशेषण लावले. पूर्वी झालेल्या विचारवंतांच्या अभावि कार्लमार्क्सच्या मार्क्सवादात न्याय, निती यावर भर असता तर कार्लमार्क्सचा मार्क्सवाद हा अधिक कल्याणकारी ठरला असता अशा प्रकारे मार्क्सवादचे काही घटक

- १) युक्तीवाद
- २) मार्क्सवादची तत्वज्ञाबद्दलची भूमिका
- ३) भांडवलशाही अर्थव्यवस्था
- ४) अपरिवर्तनीय कायदा

भांडवलशाही अर्थव्यवस्था (कार्लमार्क्स)

भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेच्या अंगभूत नियम मार्क्सवादाचा म्हणजेच कार्लमार्क्स यांच्या आर्थिक विचारात दिसतो. कार्लमार्क्सने या अर्थव्यवस्थेचे खोल तर्कशुद्ध चिंतन केले आहे. या अर्थव्यवस्थेत नफ्यासाठी उत्पादन घेतले जाते. उत्पादनाचा खर्च काढून उरलेला नफा मिळतो. भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेत मजुरांना अथवा कामगारांना जगण्यापुरता तसेच कौटुंबिक निर्वाहनापूर्ती त्यांच्या श्रमातून निर्माण झालेला भाग दिला जातो. म्हणजेच पैसा, धन-धान्य अथवा संपत्ती दिली जाते.

कार्लमार्क्सचा ग्रंथ द दास कॅपिटल

दास कॅपिटल

दास कॅपिटल या ग्रंथाचे जनक हे कार्लमार्क्स हे आहेत (१८६७-१८८३) या काळखंडात मार्क्सचे भौतिकवादी, तत्वज्ञान, अर्थशास्त्र व राजनिती या विषयावर एक मुलभूत पुस्तक (ग्रंथ) आहे.

कार्लमार्क्स याने दास कॅपिटल या ग्रंथातून भांडवलदारी उत्पादक पध्दतीमध्ये असलेल्या आर्थिक पुनरावृत्तीसमोर आणण्याचा प्रयत्न केला आहे. हा ग्रंथ आदमस्मिथ, जोन बापतिस्त से, डेविड रिकार्डो या आर्थशास्त्र तत्वांच्या परस्पर विरोधी आहेत. मार्क्स यांच्या या दास कॅपिटल हा ग्रंथ पूर्ण प्रकाशित होण्याआधि कार्लमार्क्स यांचा मृत्यू झाला होता. त्यांनी लिहून ठेवलेल्या या ग्रंथाची दुसरी व तिसरी आवृत्ती म्हणजे भाग हे त्यांच्या मृत्यूनंतर त्यांच्या सकारी व मित्र फ्रेडरिक एंगल्स याने प्रकाशित केले.

दास कॅपिटल

या ग्रंथाचे जनक :- कार्लमार्क्स

या ग्रंथाची भाषा :- जर्मन

या ग्रंथाची प्रकाशन संस्था :- वरलागवोन ओटो मायस्नर

या ग्रंथाची प्रथमावृत्ती (प्रथम भाग) :- १८६७ मध्ये प्रकाशित झाला.

(टिप :- भारतात सध्या मराठी इंग्रजी तसेच इतर भागातील भाषेत उपलब्ध आहेत)

संदर्भ :-

१) वृद्धी व विकासाचे अर्थशास्त्र

(डॉ. जे. एफ. पाटील फडके प्रकाशन)

२) <https://hi.wikipedia.org>

(विकीपिडीया मार्क्सवाद)

३) ग्रंथ (दास कॅपिटल)

४) मार्क्सवादी साहित्यविचार (केशव शिरवाडकर)

मोबाईल

सानिका माने

१२ वी

हा विषय बघताच वाचावासा वाटला ना बरोबर आहे तुमचं. आहेच असं काहीतरी वेगळ यात वाचण्यासारख आणि शिकण्यासारखं सुध्दा. माझा वापर हा चांगल्या गोष्टींसाठी पण होतो आणि वाईटही हो ना पण मला कसं वापरायचं हे तुमच्या हातात आहे.

आई-वडिल जसे आपल्या मुलांवर चांगले संस्कार करतात तसे तुम्ही पण माझा जसा वापर कराल तसाच मी राहिल.

काही मुले अभ्यास करत नाही मोबाईल बघतात. एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर शिक्षकांनी विचारताच पुस्तकात न शोधता मोबाईलवर शोधतात. त्यामुळे मुलांचे पुस्तक वाचण्याचेही प्रमाण खुप कमी झाले आहे. आपल्या बुध्दीला चालना न देता मोबाईलवर शोधत बसतात.

जेव्हा बसता अभ्यासाला मी वाजलो, मी म्हणून होतो. भास नुसता पकडून राहता, मला थोडा तरी घेऊ द्या श्वास माझ्याच मागे राहाल तर नक्की व्हाल तुम्ही नापास...

त्यामुळे मुलांची गुणवत्ता देखील कमी आहे. काही जणांच्या डोळ्यावर परिणाम होतो तर काही जणांच्या मेंदूवर देखील परिणाम होतो. मोबाईलमुळे तर आमच्या मुलांचे बोलणे, खेळणे हे सर्व प्रकार बंदच झाले आहेत. माझी लहान बहिन मोबाईलवर गाणी व कार्टून लावल्याशिवाय नीट जेवत नाही. मला वापरून वापरून माझा किती लावला लळा, मी आहे आपला साधा आणि भोळा, माझा अती वापर किती घातक याचा नियम मात्र पाळा..

आहो आपण सकाळी सकाळी पहिला हातात मोबाईल घेतो. घर घेताना पहिला एरिया बघायचो, आता आपण नेटवर्क एरिया बघतो. सकाळी उठल्यावर पहिले सुर्याला नमन करायचो. आता आपण मोबाईलला आणि चार्जरला करतो. खरतर मोबाईलचा आपण वापर इतका करतो आहे की

माणसाने आता मोबाईलला सोडण्याचा किंवा मोबाईलचा वापर टाळायचा प्रयत्न केला ना तरी पण मोबाईल तुमचा पाठलाग नाही सोडणार. या परिस्थितीला आपण जबाबदार आहोत. खरंतर ही अशी सवय झाली आहे माणसाची मोबाईलच्याशिवाय जगणे अशक्य झाले आहे.

एक दिवस जरी तुमच्याकडे मोबाईल नसेल तर काय होईल ना... अहो एक दिवस काय मी पण बडबडतोय एक मिनीट सुध्दा तुम्ही मोबाईल शिवाय राहू शकत नाही.

आपला मोबाईल जर कोणी घेतला अगदी कुटूंबातील लोकांनी तेव्हा काय होते हे तर तुम्हाला माहितीच असेल. बरोबर ना...!

आजच्या युगात मोबाईल म्हंटल की सर्वांच्याच चेहऱ्यावर आनंद येतोच. आणि जर तो सेल्फी चा मोबाईल असेल तर मग खर नाही. आपल्या सर्वांना मोबाईल हवा-हवा सा वाटतो. हे साहजिकच आहे. पण मोबाईल योग्य पध्दतीने वापरा नाहीतर खुप वाईट परिणाम होतील. मोबाईलचा वापर जास्त होईल तर तुमची अशी पंचायत नको व्हायला म्हणून तुमच्यासाठी या दोन ओळी

कॉलेजमधल्या लेक्चरला

लक्ष हे लागेना

कोणत्याही विषयामधील

काहिच समजेना

गोंधळले मन माझे

खरं सांगू का तुम्ही जे वागता त्यांना तुमचे आई-वडील, नातेवाईक मोबाईलला जबाबदार धरतात. मग तुमच्या वागण्यामुळे मोबाईल ही एक वस्तू खुप वाईट आहे असे म्हणतात. सर्व दोष मोबाईलवर निघतात. तुमचे आई-वडील तुम्हाला चांगल्या वापरासाठी मोबाईल देतात. मोबाईलमध्ये असे अनेक ॲप असतात. मोबाईल मधील जास्तीत जास्त या ॲपचा वापर खुप लोक करतात. मोबाईल वापरताना डोळ्यांना किंवा मेंदूला त्रास होईल इतका त्याचा वापर टाळा.

मोबाईल वापरा व पुस्तकी ज्ञान ही घ्या

शिकेल तो टिकेल

आमची अविस्मरणीय सहल

साक्षी अनिल पाटील

११ वी

दरवर्षी प्रमाणे या वर्षी आमच्या शाळेची सहल आयोजित करण्यात आली होती. सहल हे नांव ऐकताच सर्वांना खूप आनंद झाला. या वर्षी आमच्या शाळेची सहल ही केरळ आणि केरळमध्ये असणारे विविध प्रेक्षणीय ठिकाणी जाणार होती. एक निसर्गरम्य असणारा केरळ आम्हाला अनुभवायला मिळणार होता म्हणून आम्ही खूप जास्त उत्सुक होतो. सहल येण्याच्या चार-पाच दिवस अगोदरच मी सहलीची संपूर्ण तयारी केली होती. यामध्ये मी सहलीसाठी लागणारे कपडे, बॅग, बॉटल आणि माझी सर्व ओळखपत्रे आणि महत्वाचे नकाशे एका बॅगमध्ये ठेवले. याबरोबरच सोबत मी एक कॅमेरा फोटो काढण्यासाठी घेतला.

सहलीला जात असताना सर्वांच्या चेहऱ्यावर एक वेगळाच आनंद होता. गप्पा-गोष्टी मस्ती करण्यात आणि ज्या ठिकाणी जात आहोत त्या ठिकाणचे काही व्हिडीओ मोबाईलवरती बघीतले आणि त्या रथळाबद्दलची थोडी फार माहिती आम्ही मिळवली त्यातच आमचा प्रवास निघून गेला.

केरळमध्ये शिरताच एक मला नविनच वातावरण बघायला मिळाले. एकदम निसर्गरम्य वातावरण होते. सगळीकडे हिरवळ मोठमोठी झाडे आणि तेथील लोक आणि त्यांचे राहणीमान बघून तेथील संस्कृती बघून मला खूपच छान वाटले. त्यानंतर आम्ही खेळमधील कोच्ची या ठिकाणी पोहोचलो. याच ठिकाणी आमची सहल होती. कोच्ची हे शहर खूपच सुंदर शहर होते. आमच्या बरोबर तिथे अनेक पर्यटक सुध्दा पर्यटनासाठी आले होते. कोची हे शहर निसर्गाच्या सानिध्यात एका समुद्राच्या तटावरती आहे.

आम्ही सर्वजण कोची मधील एका ऐतिहासिक ठिकाणी आलो. ते ठिकाण म्हणजे मट्टनचेरी पॅलेस होय. ते पॅलेस बघून मला तर खूपच आश्चर्य वाटले ते पॅलेस खरोखरच अतिशय खुपच सुंदर होते तेथे निरनिराळ्या वस्तू आणि कलाकृतीचे संग्रह आम्हाला बघायला मिळाले. तेथील सर्व माहिती आम्ही

गोळा करुन नंतर आम्ही तेथून फोर्ट-कोच्ची या शहराला भेट दिली. हे शहर फिरत असताना सरांनी या बद्दलची आम्हांला सर्व माहिती सांगितली मग आम्ही कोची येथील मुख्य आकर्षण म्हणजे चिनी मत्स्यपालन जाळ्यावर आलो.

या स्थळाला चैनीवाल्या नावाने सुध्दा ओळखतात हे स्थळ केरळ येथील संस्कृती दर्शविते. तेथे आम्ही मासे कसे पकडले जातात आणि मासे पकडण्याचा अनुभव आम्ही घेतला. तो अनुभव माझ्या आयुष्यभर लक्षात राहिल. त्यानंतर आम्ही विलिंग्डन आईलॅंड या द्वीपवर आलो. या द्वीपवर आम्ही सर्वांनी बोटने प्रवास केला. बोटमध्ये बसणे माझी प्रथमच वेळ होती. त्यामुळे मला थोडी भिती वाटत होती. बोटमध्ये प्रवास करताना त्या स्थळाविषयी तेथील संस्कृतीविषयी सर्व माहिती आम्हाला सरांनी दिली. व तेथील असणाऱ्या किनाऱ्यावर आम्ही मनसोक्त खेळलो. केरळमधील प्रत्येक गोष्ट आम्हाला खूपच आवडली होती. तेथील नैसर्गिक सौंदर्य, संस्कृती, प्रेम लोक आणि जेवण वाढण्याच्या पारंपारिक पद्धतीमुळे जेवणाचा आनंद द्विगुणित झाला. असे बरेच अनुभव आम्हाला मिळाले. ही माझी एक वेगळीच अविस्मरणीय सहल होती.

माझो बाबा

भक्ती करांडे
बी. ए. भाग १

खरंच बाबा या शब्दांत किती माया प्रेम आपलेपणा ओथंबून भरला आहे. आई आणि वडील ही संसाररूपी रथाची दोन चाके असतात. आई घराचं मांगल्य असते तर बाप घराचं अस्तित्व असतो. पण या घराच्या अस्तित्वाला खरंच आम्ही कधी समजावून घेतले आहे का? सर्व कवी, संत, लेखक, महात्मे यांनी आईची थोरवी वर्णन केली आहे. पण बाबांविषयी फारसं बोललं जात नाही. काही साहित्यिकांनी बाप रेखाटला पण तो तापट, व्यसनी, हुकूमशाही, बेजबाबदार, मारझोड करणाराच ! समजा काही ठराविक बाप या प्रवृत्तीचे असतीलही पण चांगल्या बापाबद्दल काय ?

आई मुलांना जन्म देते, त्याला खाऊ-पिऊ घालते. त्याचे संगोपन करते. त्याचे आपण गुणगान गातो पण घरात मिळवून आणण्याची जबाबदारी बापच स्विकारतो. त्यासाठी रातीचा दिवस करतो, मुलांना अंगाखांद्यावर खेळवितो, हवं नको ते पाहतो, लिहायला वाचायला शिकवतो, आपल्या यशात-अपशयात सदैव पाठिशी उभा राहतो. ज्या घरात बाप असतो त्या घराकडे वाकडी नजर करण्याची कोणाची हिंमत नसते. कारण घरातला कर्ता पुरुष जिवंत असतो.

कुटूंबासाठी येणाऱ्या प्रत्येक संकटाला खंबीरपणे तोंड देतो. त्याच कुटूंबासाठी बहुमोल योगदान असतानाही त्याचं मुल्यमापन तापटच का? आईकडे अश्रुचे पाट असतात पण बापाकडे संयमाचे घाट असतात. आई रडून स्वतःचे मन मोकळे करते, पण सांत्वन वडीलांनाच करावे लागते. रडण्यापेक्षा सांत्वन करणाऱ्यावरच जास्त येतो. ज्योतीपेक्षा समयी जास्त तापते. पण श्रेय मात्र नेहमीच ज्योतीला मिळतं. कुटूंबातील कोणतीही व्यक्ती स्वर्गवासी झाली तरी स्वतःच्या अश्रुंना आवर घालावा लागतो. कारण भाऊ-बहिण, मुलगा-मुलगी, इतर नातेवाईक यांच्यासाठी आधार व्हावे लागते. त्या बापाचा आपण कधीच विचार का करत नाही ?

राष्ट्रमाता जिजाबाईंनी शिवरायांच्या सारख्या युगपुरुष घडविला असे अवश्य म्हणावे पण त्याच वेळी शहाजी महाराजांची ओढाताण सुध्दा लक्षात घ्यावी. देवकीचं यशोदेचं कौतुक अवश्य करावं पण

पुरातून मुलाला डोक्यावर घेऊन जाणारा वसुदेव सुध्दा लक्षात ठेवावा. राम हा कौशल्येचा मुलगा अवश्य होता पण पुत्रवियोगाने तडपडून मरण पावला तो पिता दशरथ होता.

आपल्या पायात काटा मोडताच आईची आठवण येते, मग आपण आई गं! असे म्हणतो. आणि समोर साप दिसताच आपल्या तोंडातून बाप रे ! असे उद्गार येतात. असे का बरे ? जेव्हा संकट लहान असतात तेव्हा आईची आठवण येते, पण मोठे संकट येतं तेव्हा मात्र बापाची आठवण येते. कारण बापामध्ये मोठ्या संकटांना झेलण्याची ताकद असते. मग बाप आपल्यावर रागावल्यावर आपण लगेच म्हणतो हा पहा आमचा हिटलर !

वडिलांच्या टाचा झिजलेल्या चपलाकडे बघितलं की त्यांचे प्रेम कळते फाटलेल्या बनियनला मारलेली गाठ पहिली की तडजोड कळते. त्यांचा दाढी वाढलेला चेहरा त्यांची का अकसर दर्शवितो. ज्या बापाने आजारी असताना दवाखान्यात न जाता तुमच्या शाळेची फी भरली त्याच बापाची आपण टिंगल करतो म्हणून मला म्हणावेसे वाटते,

देव जरी मज कधी भेटला,
माग हवे ते माग म्हणाला
मी तर म्हणेन, माझे उरले
आयुष्य दे माझ्या बाबांना !

आई श्रेष्ठ असेल तर बाप सर्वश्रेष्ठ असतो, म्हणूनच जन्मदात्या पित्याला कधीही मान खाली घालावी लागेल अशी वेळ येऊ देऊ नका. त्यांच्या डोळ्यात तुमच्यामुळे अश्रु येतील असे वागू नका, तुमची ओळख बापाच्या नावलौकीकावर न होता तुमच्या कर्तृत्वाने बापाचे नांव अमर व्हावे, रहावे असे सतत कर्म करावे, मानवी देह हा नश्वर आहे. पण प्रत्येक व्यक्ती समाजात कर्माने अमर होते. आपले आई-वडील आयुष्यभर काबाडकष्ट करून, घासातला घास विकून आपल्या शिक्षणासाठी खर्च करतात. आपण त्याची जाणीव ठेवली पाहिजे.

मला माझ्या बाबांविषयी आदर वाटतो. मी आईप्रमाणे बाबांवरही प्रेम करते. ते माझ्या इच्छा, आकांक्षा पूर्ण करण्याचे काम सतत करतात. आपले आई-वडील घरातील चालते-बोलते दैवत आहेत. माझ्यावर वेळ आली तर मी माझं अस्तित्व विसरेन पण माझ्या आई-वडिलांना विसरणार नाही.

अनंत उपकार बाबा तुमचे
घडवले माझे आदर्श जीवन
भरारी घेताना यशाच्या नभात
जपून ठेवेन संस्कारांचे धन

पहाटेचे सौंदर्य

स्वाती श्रीधर खोत

बी. ए. भाग १

दररोज आपल्याला पहाट होत असते ते पहाटे रात्री नंतर न पाहता येत असते आणि हीच पहाट आपल्यासाठी खुप मोठ्या प्रमाणावर ती एक नवीन दिवसाची, नवीन स्वप्नांची, नवीन देयांची, नवीन योजनांची आणि नवीन आयुष्याची, नवीन आनंदाची, नवीन पर्वाची सौंदर्य धेऊन आलेला असतो.

आपण सर्वांनी पहाटेचे पूर्णपणे आपल्याला आपल्या जवळच्या पूर्णपणे आपल्याला आपलं आपलं सुंदर आयुष्य जगण्यासाठी सौंदर्य आपल्याला पाहिजे असेल तर पहाटे लवकर उठून मोकळ्या आभाळाखाली मोकळ्या जमिनीच्या वातावरणातून आपण येणं गरजेचं असतं. पहाटे लवकर उठून आपण सर्वांनी जर पहाटेचे सौंदर्य अनुभवायचे असेल तर सर्वांनी लवकर उठून लवकर आपण पूर्णपणे आपण मोकळ्या आभाळाखाली मैदानाखाली आलो तर पहाटेचा तो गार मंद वारा अनुभवता येईल मंद हळूच हलकी हलकी सिनूस लोक येतील.

आपल्याला अनुभवता येईल त्यामुळे अशा अनुभवता वान्याला आपण मोठ्या प्रमाणावर ती विचार करण्याची शक्ती असते. ती शक्ती आपल्याला खूपदा लवकर उठण्याचा लवकर दिवसाचे सुरवात करण्याचे सामर्थ्य आपल्याला देत असते. तसेच मोठ्या प्रमाणावर ती आपल्याला आजच्या दिवसाला काय करायचं त्या दिवसाची सुरवात कशी करायची त्याच्यावरती विचार करण्याची बुद्धी आपल्याला ते सौंदर्य देत असतो.

त्याचप्रमाणे आपण आजच्या दिवसांमध्ये काय पूर्ण केलं पाहिजे, आजच्या दिवसामध्ये का काय पूर्ण केलं पाहिजे आजच्या दिवसाची योजना काय आहे ती योजना कशी पूर्ण केली पाहिजे याची सुरवात आपल्याकडे हवी. आणि हीच सुरवात आपण व्यवस्थित केली आणि या सुरवातीच्या जर आपण ध्येय साकार केले तर त्या साकार करण्याचा आपल्याला मोठ्या प्रमाणावर ती पहाट देत असते.

पहाटे सौंदर्य यासाठी आपण अनुभव गरजेचा राहतो. दररोज सकाळ आपण पहातो की पेपरवाला पहाटेच आपल्या दारामध्ये पेपर टाकून गेलेला असतो. त्यामुळे पहाटेचे सौंदर्य काय असते ते

पेपरवाल्याला विचारलं तरी चालेल. त्याचप्रमाणे शेतकरी झुंजुंजुं होऊन शेतात जात असतो तर त्या वेळेस शेतास जात असताना त्या वेळेस पहाटेचे सौंदर्य काय असतं ते त्या शेतकऱ्याला विचारणं गरजेचं असतं तसेच कोंबडा आरवतो कोंबड्याला अरुणा म्हणजे काय असतं ते विचारणं गरजेचं नसतं.

त्या सौंदर्याचे ठिकाण व त्या प्रत्येक प्राण्याला आणि प्रत्येक पहाटे उठून तो करतो त्यालाच माहिती असतं तेच सौंदर्य आपल्याला सांगू शकतो. आणि त्याच सौंदर्याचा आपण प्रत्येकाने जर व्यवस्थित निरीक्षण केलं तर आपल्याला खुप काही शिकण्यासारखे आहे. आणि शिकून आपल्याला खुप काही आपल्या जीवनामध्ये मोंठं सदैव साकार करण्यासाठी आपल्या जीवनाला गरजेचं असतं.

शेती उत्पन्नाचं साधन असलेच तरी जगाचा पोशिंदा शेतकरी आहे. त्यामुळे झुंजुंजुं पहाट म्हणजे काय असतं ते शेतकऱ्यालाच विचारणं गरजेचं असतं.

वृत्तपत्राचे मनोगत

साक्षी अनिल पाटील

११ वी सायन्स

नमस्कार, मी वृत्तपत्र बोलतोय. आज मी माझे मनोगत माझ्याच माध्यमातून लोकांपर्यंत पोहचवण्याचा प्रयत्न करत आहे. मला आनंद होतो की तुमच्या दिवसाची खरी सुरुवात कोणामुळे होत असेल तर ती माझ्यामुळे होते.

सकाळी सकाळी चहा पित माझ्यातील माहिती बातम्या वाचायला लोकांना खुप आवडते. जगभरात घडत असणाऱ्या घडा-मोडींची माहिती तुमच्यापर्यंत पोहचवणे हे माझे मुख्य काम.

मी एक साध्या कागद स्वरूपात दिसत असलो तरी देशात घडत असणाऱ्या अनेक चांगल्या घडामोडींची माहिती मी तुमच्यापर्यंत पोहचवत असतो. म्हणून माझे समाजातील स्थान फार महत्वाचे आहे. दवाखाना, बँक, तसेच प्रवास करताना अशा अनेक ठिकाणी लोक माझे वाचन करून माहिती मिळवतात.

माझ्यामध्ये वेगवेगळ्या बातम्या छापलेल्या असतात. महत्वाच्या बातम्यांसोबतच माझ्यामध्ये लेख, कोडी, शब्दकोडी, गंमती-जंमती, क्रिडा क्षेत्रातील माहिती, स्त्रियांसाठी रेस्सीपीज, लहान मुलांसाठी अभ्यासातील कोडी, राशी-भविष्य अशी खूप उपयुक्त माहिती माझ्यात असते.

एकाच ठिकाणी खूप माहिती उपलब्ध असल्याने खूप जण माझे वाचन करतात. लहानांपासून ते वृद्धांपर्यंत मी सगळ्यांचा जवळचा आहे. अनेकजण खूप आवडीने माझे वाचन करतात. अनेक ठिकाणी वेगवेगळ्या माध्यमांतून माझी घरपोच सेवा केली जाते.

वेगवेगळ्या क्षेत्रात घडणाऱ्या चांगल्या वाईटगोष्टी माझ्यामधूनच तुम्हाला समजतात. सांस्कृतिक, क्रिडा, राजकीय क्षेत्रातील माहिती मी माझ्या माध्यमातून तुमच्या सर्वांपर्यंत पोहचवतो.

संपूर्ण घटनांचे लेख तयार झाले की ते छापखान्यात छपाईसाठी पाठविले जातात. संपादकीय आयुष्यातील सर्वात जवळची व्यक्ती

संपादक ही माझ्या आयुष्यातील सर्वात जवळची व्यक्ति आहे.

माझे संपादकाशी एक सुंदर नाते तयार झाले आहे. देशात जगात घडत असलेल्या घडामोडींचा बारकाईने अभ्यास करून त्याविषयी संपूर्ण माहिती योग्य शब्दात मांडण्याची जबाबदारी संपादक पार पाडत असतात.

माझ्या मधील छापलेल्या बातम्या लोकांना वाचायला खूप अवडतात. सांस्कृतिक, क्रिडा, राजकीय अशा वेगवेगळ्या क्षेत्रातील माहिती एक उत्तम लेख माझ्या माध्यमातून लोकांपर्यंत पोहचविण्याचे काम संपादक करत असतात.

वेगवेगळ्या भागात, वेगवेगळ्या भाषांमधून मी माहिती पोहचवत असतो. माझ्यात एखादी माहिती लेख आवडला तर ती व्यक्ति मला जपून ठेवते तेव्हा मला खूप छान वाटते. माझे वाचन करून माहिती मिळते तसेच बऱ्याच ठिकाणी मी तुमच्या उपयोगी पडतो.

आजच्या वाढत्या विज्ञान-तंत्रज्ञानाच्या युगात लोक माहिती मिळवण्यासाठी मोबाईल-इंटरनेटचा उपयोग करतात. बातम्या, माहिती मिळवण्याची वेगवेगळी माध्यमे उपलब्ध आहेत तरीही समाजात माझे स्थान कमी झालेले नाही.

मोबाईलचा जास्त वापर होत असल्यामुळे एकमेकांशी लोकांचा संवाद कमी होत आहे. माझ्या वाचनामुळे लोकांमध्ये वाचनाची आवड निर्माण होते. वाचनामुळे व्यक्तिमत्व घडते व आत्मविश्वास वाढतो.

वाचनामुळे ज्ञानात भर पडते त्यामुळे मेंदू कार्यक्षम होतो. वाचनामुळे मेंदूची कसरत व व्यायाम होतो. माझ्या वाचनातून मुलांना त्यांना त्यांचे विचार मांडण्याची संधी मिळेल. त्यांना वाचनाची आवड निर्माण होईल.

माझ्यामुळे मनोरंजन देखील होते. त्यासोबत माझ्यामुळे लोकांमध्ये वाचनाची आवड देखील निर्माण होते. माझा जन्म झाल्यापासून ते आज पर्यंत मी नेहमी तुमची मदत केलेली आहे.

माझ्या जीवनाचा प्रवास वर्षानुवर्षे चालत आलेला आहे. जगाच्या कानाकोपऱ्यात घडणाऱ्या घटनांची माहिती मला अशीच तुमच्यापर्यंत पोहचवत रहायची आहे.

मिरा की प्रेम भावना

अस्मा सुलतान मगुम

बी. ए. भाग १

प्रस्तावना :-

भक्तिकाल के सगुण मीराबाई कृष्ण भक्ति काव्यधारा के प्रमुख कवयित्री में गिनी जाती है। मीराबाई कृष्ण भक्ती काव्यधारा में प्रमुख कवियों में सूरदास के बाद मीरा का नाम बड़े आदर के साथ लिया जाता है।

१) मीरा की भक्ति भावना :-

मीरा कृष्ण की भक्ति करती थी। मीरा की भक्ति प्रेम रूपा भक्ति है। वह प्रभु कृष्ण के प्रेम में बावरी सी हो जाती है वह प्रेमरूपा भक्ति में इस कदर खो जाती है कि शिवाय गिरीधर के ओर कोई आकांक्षाएं दी नहीं है।

२) प्रेम पीर का वर्णन :-

मीरा की पदों में उनकी प्रेम की वेदना का चित्रण मिलता है। वास्तव में मीरा ने अपने जीवन यातनाएँ झेली थी जिसका चित्रण उनकी काव्य में देखी जा सकती है

हे हरि मैं तो दरद दिवाणी,
मेरा दरद न जाणे कोय ।
सुली ऊपर सेज हमारी सोना किस विधी होय,
संख संपति में सब मिली आवै,
दुख में बलम न कोय ॥

३) कृष्ण का सौंदर्य वर्णन :-

मीराबाई की पदों में प्रभु श्री कृष्ण के रूप का सौंदर्य वर्णन किया है। मीराबाई का जन्म सन १४९८ के लगभग राजस्थान में मंडता के चकोडी ग्राम में हुआ था। इनके पिता का नाम राव रत्नसिंह तथा माता का नाम अकुसुंम कुंवर था। इनके पितामह बड़े ही धार्मिक प्रवृत्ती के थे अतः मीरा बाई के जीवन पर भी

इनका पूरा प्रभाव पडा । इनका विवाह १५१६ इ. में उदयपूर के राणा साँगा के पूत्र भोजराज के साथ हुआ था ।

४) विद्रोही कवयित्री :-

तत्कालीन समाज में मीराबाई को एक विद्रोही कवयित्री माना जाता है क्यों की उनकी धार्मिक क्रियाकलप कि राजकुमारी वह भी विधवा के लिए अनुकूल परंपरागत न था ।

५) स्त्री विमर्श :-

मीरा तत्कालीन समाज में जो पुरुष वर्चस्ववादी पित्रसत्ता की सोच थी उसका खंडन करती है । पुरुषों ने जो स्त्रियों के लिए नियम व बंधन बनाए थे मीरा उसी सभी बंधनों को तोड कृष्ण के प्रेम में हो जाती है ।

६) सत्संगति का महत्व । गुरु की महिमा :-

कहा जाता हैं की कृष्ण ने मीरा को सपने में संत रविदास के सानिध्य जाकर ब्रह्म ज्ञान प्राप्त करने कों कहा तभी से मीरा अपना गुरु संत रविदास को मान लेती हू । अत उनकी काव्य में बार-बार यह उल्लेख मिलता है कि संत रविदास ने मीरा की जान बचाई हैं।

७) भाषा :-

मीरा ब्रजभाषा में काव्य रचती थी जिसमें राजस्थानी, गुजराती का प्रभाव भी देखा जा सकता है । उनकी भाषा सहज व सरल है, जिसको पढ पाठक आसानी से भाव को समझ सकते है ।

८) रस / अलंकार :-

मीरा की काव्य में मुख्य रूप से श्रंगार रस का प्रयोग हुआ है परंतू कही-कही शांत रस का प्रयोग भी देखने को मिलता है । मीरा ने अलंकारों को ध्यान में रखकर काव्य रचना नहीं की परंतू उनकी काव्य में उपमा इस रूपक अलंकार का प्रयोग किया है ।

९) मीरा की प्रेम भावना !

इन दोनों घटनाओं में सहजता के साथ-साथ चित्रित भी है । मीरा के जीवन में यहाँ से अद्भूत मोड आता है । उनकी वास्तविक जीवन-पध्दती और प्रेम-साधना यही से आरंभ होती है । कृष्ण की प्रति उनकी आसक्ति और आत्मसमर्पण धीरे-धीरे सधन होता जाता है जो उन्हें वास्तव में प्रेम-दीवानी बना देता है । मीरा का विवाह मेवाड के राजकुमार कुंवर भोजराज से तो हो जाता है किन्तू उनकी प्रेम-निवेदन हृदय की भावना तो कृष्ण के प्रति ही व्यक्त होती है । उनके ससुराल वालो ने मीरा के इस दीवानेपन से तंग आकर जहर का प्याला और काला नाग मीरा के पास भेजा था । मीरा ने जहर सहज पि लिया और माला बनाकर काले नाग को गले में पहन लिया । गिरीधर नागर की कृपा ने दोनों से मीरा की रक्षा की ।

प्रेम दीवानी मीरा मोहन के रूप की सुन्दरता को निरन्तर अपने आँखो के सामने रखना चाहती है। उनके पदों से पता चलता कि अनेक प्रकार के अवसर मीरा ने खोज निकाले है जिससे कृष्ण का प्रतिणि दर्शन होता रहे । यही कारण है कि वे सदैव गिरीधर की मूर्ती के सामने नाचना-गाना पसन्द करती है ।

श्री गिरिधर आगे नाचूँगी ।

नाचि नाचि प्रिय रसिक रिझाऊँ

प्रेमीजन को जाचूँगी ।

ऐसा करके वे तीन प्रकार का लाभ उठाना चाहती है पहला गिरिधर का निरन्तर दर्शन करना दुसरा उस प्रिय रसिक की रिझाना और तिसरा प्रिय की प्रेम-भावना की जाँच परख करना । अर्थात् प्रिय में उनके प्रति कितना लगाव है - इसे जीवना ।

प्रेमनी प्रेमनी प्रेमनी रे, मने लागी कटारी प्रेमनी ।

मीरा के प्रभु गिरिधर नागर, शामली सुरत शुभ ऐमनी रे ।

उनके हृदय में प्रेम की कटार लगी है । श्याम की सांवली-सुन्दर मुख-मुद्रा को देख-देखकर ये उनके प्रेम में डूबी जा रही है । प्रिय से अलग रहकर वियोगावस्था में प्रेम की सच्चाई की परख होती है । मीरा के काव्य में कृष्ण के वियोग का वर्णन विशेष रूप से हुआ है । मीरा कृष्ण के विरह में तडपती रही है । उनका दर्शन करने और साथ-साथ रहने के सुख की कामना करती है । उन्हें पाकर उलझना भी देती है । उन्हें विश्वासघाती निर्मोही और परदेशी भी बताती है । उन्हें भला-बुरा तक कह जाती है । इसका कारण यह है कि प्रियतम प्रेम की बात बार कहकर नेह की नाव चलाकर मीरा को विरह समुंद्र में छोड़ गया है । अब उसके बिन रहा नहीं जाता उन्हें पत्र लिखने बैठती है, तो आँखों में आँसू भर आते हैं । कुछ दिखलाही नहीं, हाथ काँपने और हृदय फटने लगता है । उनकी प्रतीक्षा करते-करते आँखों में अंधेरी आने लगती है । नाम रटते-रटते जीभ में छाले पड़ जाते हैं । इतना सब कुछ हो रहा है, तो वह प्रियतम निर्मोही तथा हृदयहीन नहीं तो क्या है जो आकर कभी सुघ भी नहीं लेता । मीरा के हृदय की गहनता, प्रेम की सच्चाई और एकनिष्ठता को सहन करने की सीमा इससे अधिक और क्या हो सकती है ? यही कारण है कि उस प्रेम-दीवानी की अनुभूती की मार्मिकता को न समझकर लोग उसे कुलनासी भी कहने लगते हैं ।

मीरा अत्यन्त सरल हृदय होने के साथ-साथ कुठीता भी है । वे कृष्ण की सेविका बनना चाहती है, क्योंकि उन्हें दर्शन लाभ होता रहेगा । साथ ही उनकी भक्ति उनकी लीला का गान भी धूम-धूम कर सकेगी नाम स्मरण और दर्शन उनकी माधुर्य-भक्ति के दो प्रमुख अंग हैं । इसका लाभ भी उन्हें मिलने लगेगा वे कहती हैं कि मैं जन्म-जन्मान्तर की प्यासी हूँ । अब आपकी दासी बनने से मुझे भक्ति-भाव की जागीरदारी भी मिल जाएगी जिससे मेरा जन्म सफल हो जाएगा ।

संत कबीरदास का समाज दर्शन

प्रगती अनिल पाटील

बी. ए. भाग १

हिंदी साहित्य के इतिहास का द्वितीय चरण भक्तिकाल के नाम से जाना जाता है। आचार्य रामचंद्र शुक्ल ने वि.संवत् १३७५ से १७०० तक के कालखंड को सामान्यतः दो भागों में विभक्त किया गया है। निर्गुण धारा एवं सगुण धारा। निर्गुण धारा के अंतर्गत ज्ञानाश्रयी शाखा एवं प्रेमाश्रयी शाखा है तथा सगुण धारा के अंतर्गत रामकाव्य एवं कृष्णकाव्य है। ज्ञानाश्रयी शाखा के प्रतिनिधी कवि कबीर हैं। संत कवि कहा जाता है। कबीर इस शाखा के प्रतिनिधी कवि हैं। कबीर को कवि कम और समाज सुधारक ज्यादा कहा गया है।

कबीर का समाज दर्शन :-

कबीर का प्रादुर्भाव ऐसे समय में हुआ जब समाज अनेक बुराईयों से ग्रस्त था। छुआछुत, अंधविश्वास रुद्रिवादिता, मिथ्याचार, पाखण्ड का बोलबाला था और हिंदू और मुसलमान आपस में झगडते रहते थे। धार्मिक पाखण्ड अपनी चरम सीमा पर था और धर्म के ठेकेदार स्वार्थ की रोटियाँ धार्मिक उन्माद के चूल्हे पर सेंक रहे थे। धार्मिक कट्टरता और संकीर्णता के कारण समाज का संतूलन बिगड रहा था। कुरीतियों और कुप्रथाओं का बोलबाला था तथा सामाजिक विषमता बढ़ती जा रही थी। उस समय किसी ऐसे महात्मा या समाज सुधारक की आवश्यकता थी, जो समाज इसमें व्याप्त इन बुराईयों पर निर्भीकता से प्रहार कर सके। दोनों धर्मों के अनुयायियों को बिना किसी भेदभाव के फटकार सके और सदाचरण का उपदेश देकर सामाजिक समरसता की स्थापना करे। कबीर ही इस आवश्यकता की पूर्ती करते थे। कबीर के विभिन्न क्षेत्रों में समाज सुधार का स्तुत्य प्रयास किया। उनके द्वारा किए गए इस प्रयास को भिन्न शीर्षकों द्वारा समझा जा सकता है।

१) राम-रहिम की एकता का प्रतिपादन :-

कबीर चाहते थे कि हिंदू-मुसलमान प्रेम एव भाईचोर की भावना से एक साथ मिलकर रहे। उन्होने राम और रहिम की एकता स्थापित करते हुए बताया कि ईश्वर दो नहीं हो सकते। यह तो लोगों का भ्रम है

राम और रहिम की एकता स्थापित करते हुए बताया कि ईश्वर दो नहीं हो सकते। यह तो लोगों का भ्रम है है जो खुदा को परमात्मा से अलग मानते हैं।

दुई जगदीस कहाँ से आया। कहूँ कौन भरमाया।

मुसलमानों की भाँति उन्होंने मूर्तीपूजा का खण्डन किया, एकेश्वरवाद को मान्यता दी और अवतारवाद का विरोध किया।

२) जाति-प्रथा का खण्डन :-

कबीर भक्त और कवि बाद में है, समाज सुधारक पहले है। उनकी कविता का उद्देश्य का उपदेश देना और उसे सही रास्ता दिखाना है। उन्होंने जो गलत समझा उनका निर्भीकता से खण्डन किया। अनुभूती की सच्चाई और अभिव्यक्ति की इमानदारी कबीर की सबसे बड़ी विशेषता है। कबीर ने समाज में व्याप्त जाति-प्रथा, छुआछूत एवं ऊँच-नीच की भावना पर प्रहार करते हुए कहाँ कि जन्म के आधार पर कोई ऊँचा नहीं होता, ऊँचा वह है जिसके कर्म अच्छे हैं :

ऊँचे कुल का जनमिया करनी ऊँच न होय।

सुवरन कलस सुरा भरा साधु निन्दत सोय ॥

३) मूर्ती-पूजा का विरोध :-

कबीर ने समाज में व्याप्त मूर्ती-पूजा का डटकर विरोध किया। वे सामान्य जनता को समझाते हुए कहते हैं कि मूर्ती-पूजा से भगवान नहीं मिलते, इससे तो अच्छा है कि घर की चाकी को पूजा जाए :

पाहन पूजै हरि मिले तो मैं पुंजू प्रहार।

घर की चाकी कोई न पूजै पीस खाय संसार ॥

४) जीव हिंसा का विरोध :-

कबीर ने धर्म के नाम पर व्याप्त हिंसा का विरोध किया। हिंदूओं में शाक्तों और मुसलमानों में कुर्बानी देने वालों को उन्होंने निर्भीकता से फटकारा और कहा कि दिन में रोजा रखने वाले रात को गाय काटते हैं। इस कार्य से भला खुदा कैसे प्रसन्न हो सकता है।

दिन में रोजा रहत है राति हनत है गाय।

यह तो खून वह बंदिक्षी कैसे खुसी खुदाय ॥

५) हिन्दू-मुस्लिम पाखण्ड का खण्डन :-

कबीर ने हिन्दू और मुसलमान दोनों को फटकारा। वे एक ओर हिन्दूओं के तीर्थाटन पूजापाठ, तिलक का विरोध करते हैं तो दूसरी ओर रोजा, नमाज, अजान का वे कहते हैं कि माला फेरने से नहीं, मन की शुद्धि से ईश्वर प्रसन्न होता है :

माला फेरत जुग गया गया न मन का फेर।

कर का मनका जरि कै मन का मनका फेर ॥

मुसलमान दिन भर रोजा रखकर रात को यदि गोहत्या करके ईश्वर को प्रसन्न करना चाहे तो यह निरप्रेम है। ईश्वर इससे प्रसन्न होने वाला नहीं है। वे समाज में व्याप्त बुराईयों के कटु आलोचक हैं किन्तु उनकी आलोचना सुधार भावना से प्रेरित है। वे साफ कहते हैं की हिन्दू और मुसलमान दोनों को सही मार्ग नहीं मिला।

अरे इन दोउन राह न पाई ।
मुसलमान के पीर ऑलिया मुरगी मुरगा खाई ॥
खाला फेरी बेटी ब्याहे, घर ही में करे सगाई ॥
हिन्दू अपनी करे बडाई गागर छुअन न देही ।
वेश्या के पायन तर सौवें यह देखो हिंदू आई ॥

कबीर पढे लिखे न थे, किन्तू उनमें अनुभूती की सचाई एव अभिव्यक्ति का खारापन विद्यमान था । वे अनुभवजन्य सत्य पर विश्वास करते हैं न कि शास्त्रोक्त बातों पर । शास्त्र के पण्डित को वे चुनौती देते हुए कहते हैं ।

तु कहता कागद की लेखी में कहता आखिन की देखी ।
में कहता सुरक्षापन हारी, तू राखा उरलोय रे ॥

कबीर प्रगतशील चेतना से युक्त एक विद्रोही कवि थे । उनका व्यक्तिमहत्व क्रांतीकारी था । धर्म और समाज के क्षेत्र में व्याप्त पाखण्ड, कुरीतियों, रुढियों, अन्धविश्वासों की उन्होंने मुखर आलोचना की और ऊँच-नीच, छुआछूत जैसे सामाजिक पाठ को दूर करने के लिए भरसक प्रयास किया । ये सच है की कबीर का मुख्य स्वर विद्रोह का था परन्तु वे मूल्यहीन विद्रोही नहीं थे । वे भक्त कवि, समाज-सुधारक, लोक नेता सब एक साथ थे । कबीरदास ने प्रत्येक व्यक्ति के लिए धर्म और उपासना के दरवाजे खोल दिए। इसलिए कबीरदास ने निर्गुण उपासना पर जोर देते हुए कहा है ।

जैसे तिल में तेल है, ज्यों चकमक में आग ।
मेरा साई तुझमें, तु जाग सके तो जाग ॥

कबीर के ईश्वरोपासना की माँग वास्तव में आर्थिक और सामाजिक न्याय की माँग थी । कबीर की माँग उन बनावटी एव ऊपर से वादी हुई मर्यादाओं और परंपराओं को तोड़ने की माँग थी जो विशाल जनसमूह को उसके अधिकारों से वंचित किए हुए थी । वे जन-समाज में होने वाले प्रकार के शोषण को मिटा देना चाहते थे । इसलिए उन्होंने कहा था-

कबीरा कुआँ एक है, पाणी भरे अनेक ।
बर्तन में ही भेद है, पानी सब में एक ॥

उपसंहार :-

उपर्युक्त विवेचन के आधार पर कहा जाता सकता है कि कबीर सिर से पैर तक मस्त मौला थे । स्वभाव से फक्कड आदत भक्त के सामने निरी, भेषधारी के आगे प्रचण्ड दिल के साफ दिमाग के दुरुस्त, भीतर से कोमल, बाहर से कठोर, जन्म से अछुत, कर्म से वन्दनीय थे । कबीरदासने सामाजिक विरोध के समाप्त करके आपसी सहयोग एवं प्रेमभाव और मानवतावादी विचारों की धारा को प्रवाहीत किया है । इस संबंध में डॉ. शिवदान सिंह चौहान ने लिखा है -

यह कहकर कि साई के सब जीव है, कीरी कुंजर दोग उन्होंने मानव मात्र की समानता का सिध्दांत प्रचारित किया है । कबीर यह मान्यता । कि व्यक्ति समाज की इकाई है । समाज की सप्राणता और सुगठिता व्यक्ति के गुणों और आचरण पर निर्भर करती है । समाज की समरूपता तभी संभव है, जब जाति, वर्ण, और वर्ग भेद न्यून हो । अतः कबीर की साधना वैयक्तिक और आध्यात्मिक होते हुए भी वह समाज रूपी है ।

संदर्भ ग्रंथ

- १) डॉ. विष्णूदास वैष्णव- भक्तिकाल के कालजयी रचनाकार
- २) डॉ. शिवकुमार शर्मा, हिन्दी साहित्य यंग और प्रवृत्तियाँ
- ३) हजारी प्रसाद द्विवेदी- कबीर ग्रंथावली

The History of English Literature

Kulkarni Chaitali Vidyadhar
B.A. II

The history of English literature spans from the early medieval period to the present day and is characterized by distinct periods and movements:

1: Old English (Anglo-Saxon) Literature(450-1150 AD):

This period includes works like Beowulf, an epic poem that reflects the values and culture of early Germanic tribes in England.

2: Middle English Literature (1150-1500AD):

Following the Norman conquest of 1066, English literature incorporated French influences. Geoffrey Chaucer's *The Canterbury Tales*, which provides a vivid portrayal of medieval society.

3: The Renaissance (1500-1660):

Marked by a revival of classical learning and literature, this period produced notable works by William Shakespeare, Christopher Marlowe, and Ben Jonson. It includes significant development in drama and poetry.

4: The Restoration and 18th century (1660-1800):

This era saw the restoration of the monarchy and a focus on satire and social commentary. Notable writers include John Dryden, Alexander Pope, and Jonathan Swift, with works such as *Gulliver's Travels*.

5: The Romantic Period (1800-1850):

Characterized by an emphasis on emotion, nature, and individualism. Key figures include William Wordsworth, Samuel Taylor Coleridge, and Lord Byron.

6: The Victorian Era (1837-1901):

This period is known for its focus on social issues and realism with authors like Charles Dickens, Elizabeth Gaskell, and Thomas Hardy.

addressing the complexities of the 19th-century society.

7: The Modernist Period (1901-1945):

Marked by experimental styles and a break from traditional forms prominent modernists include James Joyce, Virginia Woolf and T. S. Eliot.

8: Contemporary Literature (1945 present):

This period includes a diverse range of voices and styles, including postmodernism and multi-culturalism. Significant Writers include Salman Rushdie, Margaret Atwood, and Zadie Smith. Each of these Periods reflects shifts in culture, politics, and philosophy, contributing to the rich tapestry of English literature.

Dr. B.R. Ambedkar

(fathes of the Indian Constitution)

Kadam Prajvala Santosh
11 th

Early Life -

Bhimrao Ramji Ambedkar, was born on 14 April 1891 in the Mhow Army Cantonment, Central Provinces (present-day Madhya Pradesh) to a Dalit family. His family's low caste status resulted in his early life being marked by discrimination, Segregation and untouchability.

Ambedkar's academic life was prolific. He obtained a Bachelor's degree in economics and political science from Elphinstone College, a Master's degree from Columbia University in economics, a doctoral degree from the University of London in 1923, and another doctoral degree from Columbia University in 1927.

Ambedkar's higher education in the USA had been sponsored by the Maharaja of Baroda, therefore he was obligated to return and serve under the Princely State. He joined the Accountant - General's office in Baroda in 1918, but he was forced to leave in only 11 days as he was unable to find any permanent place due to his caste identity

Role in India's Independence Movement -

Ambedkar's role in the independence struggle was complex. Unlike the dominant political discourse that focused on persuading the British greater power to Indians, and to eventually leave India, Ambedkar's interventions and advocacy centred more around the protection and furtherance of Dalits. As a result, he often clashed with the Indian National Congress

He worked towards putting in place political safeguards for untouchables, the first of which was his presentation to the Southborough

Dr. B.R. Ambedkar

(fathes of the Indian Constitution)

Kadam Prajvala Santosh
11 th

Early Life -

Bhimrao Ramji Ambedkr, was born on 14 April 1891 in the Mhow Army Cantonment, Central Provinces (present-day Madhya Pradesh) to a Dalit family. His family's low caste status resulted in his early life being marked by discrimination, Segregation and untouchability.

Ambedkar's academic life was prolific. He obtained a Bachelor's degree in economics and political science from Elphinstone College, a Master's degree from Columbia University in economics, a doctoral degree from the University of London in 1923, and another doctoral degree from Columbia University in 1927.

Ambedkars higher education in the USA had been sponsored by the Maharaja of Baroda, therefore he was obligated to return and serve under the Princely State. He joined the Accountant - General's office in Baroda in 1918, but the he was forced to leave in only 11 days as he was unable to find any permanent place due to his caste identity

Role in India's Independence Movement -

Ambedkar's role in the independence struggle was complex. Unlike the domiant political discourse that focused on persuading the British greater power to Indians, and to eventually leave India, Ambedkar's interventions and advocacy Centred more around the protection and furtherance of Dalit As a result, he often clashed with the Indian National congress

He worked towards putting in place political Safeguards for untouchables, the first of which was his presentation to the Southborough

committee that was preparing the Government of India Act 1919. By the time of the Round Table Conferences in the early 1930s, he had become the preeminent leader of the Dalit community.

Here, he argued fervently for separate electorates for the 'backward Classes, believing that this was necessary to transform them into a solid political interest group. But M. K. Gandhi felt that this would splinter the Hindu community, going on a fast unto death to the British acceptance of Ambedkar's demands. Consequently, Ambedkar had to give in under the Poona Pact of 1932, giving up separate electorates in exchange for reserved seats in provincial assemblies.

Ambedkar was also a nominated member of the Bombay Legislative Council from 1926-34. He founded the Independent Labour Party of India in 1936 after the Government of India Act 1935 introduced responsible government at the provincial level. The party it contested was able to win 15 of the 17 seats it contested in the Bombay Assembly elections of 1937. He then founded the All India Scheduled Castes Federation in 1942 as a popular political front for the Dalits.

Contribution to Constitution Making-

The Indian Constitution and drafting process are often seen as synonymous with Ambedkar. He is often referred to as the father of the Indian constitution, and is a constituent Assembly member.

Ambedkar became a key figure in India's Constitution-making process due to the offices he held and his interventions and speeches in the Assembly. He was the Chairman of the Assembly's most crucial committee - the Drafting Committee and a member of other important Committees. As its chairman, he had to defend the Draft Constitution which the committee prepared, and therefore, intervened in nearly every debate.

On behalf of the Scheduled Caste Federation, he wrote and submitted states and Minorities to the Constitution Assembly's sub-committee on fundamental rights. A mini-constitution in itself, States and Minorities framed strong constitutional protection for the Scheduled Caste community.

Ambedkar's interventions and speeches, on various aspects of the constitution, were insightful, well-reasoned and scrupulously researched. This won him the support and respect of other members of the assembly, who appreciated his leadership of the constitution-making project.

Later Contributions

Ambedkar was appointed as the first Law Minister of independent India in 1947. His most important intervention in this role was in the attempt to pass the Hindu Code Bill, to reform Hindu personal laws that dictated matters like marriage, divorce, succession and adoption. The Bill faced intense criticism from both within parliament and outside. Ultimately the government relented

Organs of speech

Akshada shivkumar Bansode
B.A. III

The organs of speech play a crucial role in communication, as they are directly responsible for the production of speech sounds, which are the primary means of verbal communication. Here's a breakdown of their importance.

1. Articulation of Sounds :-

The organs of speech including the tongue, lips, teeth, alveolar ridge, hard palate, soft palate and vocal cords, work together to shape and modify the air flow from the lungs to produce specific speech sounds. These articulators enable the pronunciation of consonants and vowels, which form words and sentences.

2. Clarity and Intelligibility :-

Proper functioning of the speech organs ensures that speech sounds are clear and distinct, making communication intelligible to others. Issues with any of these speech disorders or organs can lead to unclear speech, hindering effective communication.

3. Expressiveness and Emotional conveyance:-

The organs of speech also contribute to the expressiveness of speech. Variations in pitch, tone, and emphasis, achieved through the movement of vocal cords and other speech organs, allow speakers to convey emotions, nuances, and intentions, adding depth in communication.

4. Phonetic variation Across Languages:-

Various different languages utilize configurations of the speech organs to produce unique sounds.

The ability to control is essential for different phonetic systems. Mastering accents, which is particularly important in multilingual communication.

Organs of speech

Akshada shivkumar Bansode
B.A. III

The organs of speech play a crucial role in communication, as they are directly responsible for the production of speech sounds, which are the primary means of verbal communication. Here's a breakdown of their importance.

1. Articulation of Sounds :-

The organs of speech including the tongue, lips, teeth, alveolar ridge, hard palate, soft palate and vocal cords, work together to shape and modify the air flow from the lungs to produce specific speech sounds. These articulators enable the pronunciation of consonants and vowels, which form words and sentences.

2. Clarity and Intelligibility :-

Proper functioning of the speech organs ensures that speech sounds are clear and distinct, making communication intelligible to others. Issues with any of these speech organs can lead to unclear speech, hindering effective communication.

3. Expressiveness and Emotional conveyance:-

The organs of speech also contribute to the expressiveness of speech. Variations in pitch, tone, and emphasis, achieved through the movement of vocal cords and other speech organs, allow speakers to convey emotions, nuances, and intentions, adding depth in communication.

4. Phonetic variation Across Languages:-

Various different languages utilize configurations of the speech organs to produce unique sounds.

The ability to control is essential for different phonetic systems. Mastering accents, which is particularly important in multilingual communication.

Romeo & Juliet : Star-Crossed - Lovers- William Shakespeare

Snehal Vijjay Mali
B.A. II

Romeo is a Montague, and Juliet a Capulet. Their families are enmeshed in feud, but the moment they meet - when Romeo and his friends attend a party at Juliet's house in disguise - the two fall in love and quickly decide that they want to be married.

A friend secretly marries them, hoping to end the feud. Romeo and his companion's almost immediately encounter Juliet's. Cousin Tybalt, who challenges Romeo. When Romeo refuses to fight, Romeo's friend Mercutio accepts the challenge and is killed. Romeo then kills Tybalt and is banished. He spends that night with Juliet and then leaves for Mantua.

Juliet's father forces her into a marriage with count Paris. To avoid this marriage, Juliet takes a poison, given her by the friar, that makes her appear dead. The friar will send Romeo word to be at her family tomb when she awakes. The plan goes awry, and Romeo learns instead that she is dead. In the tomb, Romeo kills himself. Juliet wakes, see his body, and commits suicide. Their deaths appear finally to end the feud.

बचपन की बातें

देवेंद्र प्रभाकर माने

बी. ए. भाग १

बचपन की बातें, यादों की पोटली,
खिलौनों की दुनिया, हँसी की लडी ।
न कोई चिंता, न कोई डर,
सपनों का संसार था, कितना बेशुमार ।

मिट्टी के घरोंदे, कागज की नाव,
बारिश में भीगते, वो मस्ती के भाव ।
रंग-बिरंगी पतंगो का आसमान,
हवा से बातों करती, खुला था जहान ।

दादी की कहानियाँ, माँ की वो लोरी,
रातों की चाँदणी थी, सपनों की डोरी ।
हर सुबह एक नया खेल,
मस्ती भरी दुनिया थी, अपनी रेल ।

वो स्कूल का बैंग, किताबों का भार,
साथियों संग खेलना था, सबसे प्यारा प्यार ।
सपनों की दुनिया में खो जाना,
हर दिन था एक नया तराना ।

अब भी कभी, जब थक जाते हैं,
बचपन की वो यादें, बातें याद आते हैं ।
दिल चाहता है, फिर से जी लें वो पल,
सपनों के संग, उड़ें खुली धूप में कल ।

जिंदगी अभी बाकी है

अस्मिता एकनाथ जाधव
बी. एस्सी. भाग १

अगर कभी तुम्हारा मन उदास हो,
फिर भी तुम्हारे अंदर एक आस हो,
ऐसा लगे की खुशियाँ कही तो रुकी है,
तो बस इतना कहना जिंदगी अभी बाकी है ॥

आसमान में उडना है मगर तुम्हारे पास पंख नहीं है,
उडान भरते वक्त गिरना तुम्हें पसंद नहीं है,
ऐसा लगे की सारी उम्मीदे खो चूकी है,
तो बस इतना कहना जिंदगी अभी बाकी है ॥

अगर तुम्हारा हाल कोई पुछ नहीं रहा,
तुम्हारे बारे में कोई सोच नहीं रहा,
ऐसा लगे की रिश्तों की दोर कहीं छुटी है,
तो बस इतना कहना जिंदगी अभी बाकी है ॥

जीत की ओर तुम बए रहे हो,
लेकीन फिर भी कहीं तो कम पड रहे हो,
ऐसा लगे की जीतने की उम्मीदे खो चूकी है,
तो बस इतना कहना जिंदगी अभी बाकी है ॥

एक दिन सब कुछ ठिक हो जाएगा,
खुशियों से तुम्हारा मन भर आएगा,
ऐसा लगेगी की सारी आशाएँ पुरी हो चूकी है,
तो बस इतना कहना जिंदगी अभी बाकी है ॥

सारा आसमान भी तुम्हारा होगा,
हर रिश्ते का अब सहारा होगा,
जीत भी यहाँ दस्तक दे चूकी है,
तो बस इतना कहना जिंदगी अभी बाकी है ॥

TEACHER

Pratiksha Ramesh Chavan
B.A. II

- T - To teach the students how to behave in society
- E - Excellent and understanding language they teach
- A - Amazing and Awesome students they teach us
- C - Caring the all students as if they all the students their own childs.
- H - Helpful and hardworking in his nature
- E - Encouraging the students to develop our knowledge
- R - Realize their students dreams.

STUDENTS

Pratiksha Ramesh Chavan
B.A. II

- S - Save the close friends They always supports and help me.
- T - To have friendly attitude
- U - Understanding the our goals how to improve
- D - Develop our friends other skills
- E - Effective to improvement and helpful nature to the friends.
- N - Never allowing
- T - Themselves to give up

Life

Sayli Satish Sadamte
B.A. I

Did the flower ever expect
Support from the thorn ?
Did the earth wait for
the shadow of the sky ?
Did the cadest ever feel
afraid of sea water?
Did the wind ever accompany
pachola fill the end?
Such is the battle
of our own life
She is fighting
alone to win.....!

Tricolor

Nutan Hambirao Olekar
B.A. I

“He folded it neatly and gave it to
me....He said while keeping it inside the
box.... You are living in freedom aren't
you ? He laughed and said...you are fine
you can live by tying all three colors
together

Every day orange white and green are
different here

Tiranga smiled and said...naki now
coming is a Toll My friend

many people have sacrificed for
what I am together with today....

There is no freedom without
sacrifice....close the box

Childish

Punam Nanasaheb shivpuje
B.A. I

Paper had a "name"
Water had a "shore"
Friends had "Support"
Play had "Fun"
Mind was "Crazy"
Living in a world of "imagination"
Come on in the world of
"Understanding"
It was more naive
"childish" Beautiful.....!!!

सांस्कृतिक विभाग

या शैक्षणिक वर्षामध्ये सांस्कृतिक विभागाच्या वतीने महाविद्यालयात विविध कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. याशिवाय इतर महाविद्यालयांनी आयोजित केलेल्या स्पर्धा आणि कार्यक्रमांमध्ये विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला.

* सांस्कृतिक विभाग व कै. आनंदराव दादा शिंदे स्पोर्ट्स असोशिएशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयात वेळोवेळी आयोजित केलेले विविध कार्यक्रम खालीलप्रमाणे.

- १) छत्रपती शाहू महाराज जयंती : २६/०६/२०२३
 - २) शिक्षक दिनानिमित्त कार्यक्रम : व्याख्याते- मा. प्रा. भारती पाटील, माजी राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर : ५/०९/२०२३
 - ३) कै. आनंदराव दादा शिंदे यांच्या जयंतीनिमित्त दि. १८/०९/२०२३ रोजी परंपरा दिन साजरा करण्यात आला. यानिमित्त आयोजित श्री. सत्यपाल महाराज (सप्तखंजिरी वादक) यांच्या किर्तनाचा कार्यक्रम झाला
 - ४) जागतिक लोकसंख्या दिना निमित्त व्याख्यान- लोकसंख्या विषयक धोरण डॉ. एस. एस. कोठावळे दि. ११/०७/२०२३
 - ५) भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा महापरिनिर्वाण दिन दि. ६/१२/२०२३ रोजी साजरा करण्यात आला. यानिमित्ताने प्रा. रामदास वसावे यांचे व्याख्यान आयोजित केले.
 - ६) शहिद दिन दि. २३/०३/२०२४ रोजी साजरा करण्यात आला. मा. प्रा. एस. एन. पोळ यांचे व्याख्यान आयोजित करणेत आले होते.
 - ७) दिनांक ०१/०२/२०२४ रोजी आधुनिकता दिन निमित्त विविध गुणदर्शन कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले तसेच मा. सुनिल साळुंखे, डी.वाय.एस.पी. जत-कवठेमहांकाळ विभाग यांचे स्पर्धा परीक्षा या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले.
 - ८) दिनांक ०२/०२/२०२४ रोजी आधुनिकता दिन मा. रामदास फुटाणे यांचे व्याख्यान आयोजित केले.
- * महाविद्यालयात आयोजित इतर विशेष उपक्रम
- १) मेरी माटी मेरा देश उपक्रमानिमित्त-पंच प्राण शपथ
दि. ०९/०८/२०२३ रोजी आज्ञादी का अमृत महोत्सव कार्यक्रमांतर्गत मेरी माटी मेरा देश उपक्रमाच्या निमित्ताने पंच प्राण शपथ घेण्यात आली यात सर्व विद्यार्थी शिक्षक

यांनी सहभाग घेतला.

२) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर आयोजित ४३ वा सांगली जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव २०२३-२४

दि. ०५/१०/२०२३ रोजी सांगली जिल्हा स्तरीय युवा महोत्सव मध्ये सहभाग व प्रथम क्रमांक पारितोषिक मिळाले. या स्पर्धेमध्ये ६ विद्यार्थी-विद्यार्थीनींनी सहभाग नोंदविला.

३) शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर आयोजित मध्यवर्ती युवा महोत्सव २०२३-२४

दि. ११/१०/२०२३ ते १३/१०/२०२३ रोजी शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर आयोजित मध्यवर्ती युवा महोत्सव स्पर्धेमध्ये ७ विद्यार्थी-विद्यार्थीनींनी सहभाग नोंदविला.

५) परंपरा दिनानिमित्त विविध स्पर्धा

अ) दि. १२/०९/२०२३ रोजी भव्य वर्तकत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते.

ब) दि. १३/०९/२०२३ रोजी भव्य निबंध स्पर्धेचे आयोजन करणेत आले होते.

क) दि. १४/०९/२०२३ रोजी भव्य रांगोळी स्पर्धेचे आयोजन करणेत आले होते.

ड) दि. १५/०९/२०२३ रोजी भव्य रक्तदान स्पर्धेचे आयोजन करणेत आले होते.

डॉ. दिलीप गाडे
(सांस्कृतिक विभागप्रमुख)

जिमखाना विभाग

प्रत्येक वर्षी प्रमाणे याही वर्षी महाविद्यालयाच्या खेळाडू विद्यार्थ्यांनी विविध खेळाच्या स्पर्धेत विशेष प्राविण्य प्राप्त केले यामध्ये बापू कोळेकर व नितीन घुबडे यांनी महाराष्ट्र केसरी स्पर्धेत सहभाग घेतला. हर्षवर्धन माने याने चंद्रपूर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय मैदानी स्पर्धेत चतुर्थ तसेच सांगली येथे झालेल्या विभागीय स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक मिळवला. सयाजी पांढरे याने सांगली विभागीय जलतरण स्पर्धेत तृतीय क्रमांक मिळवला. ओंकार पाटोळे याने इचलकरंजी येथे झालेल्या शिवाजी विद्यापीठ आंतर विभागीय कुस्ती स्पर्धेत तृतीय क्रमांक मिळवला. योगिता पवार, श्रुती साबळे, सानिका भोसले, मोनिका सुखदरे व प्राजक्ता साळुंखे यांनी लातूर येथे झालेल्या राष्ट्रीय शूटिंगबॉल स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक मिळवला. पुणे येथे झालेल्या राज्य शूटिंगबॉल स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक मिळवला. जळगांव येथे झालेल्या राज्यस्तरीय शालेय शूटिंगबॉल स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या मुलांच्या संघाने तृतीय क्रमांक तसेच सिंधुदुर्ग येथे झालेल्या विभागीय व सांगली जिल्हास्तरीय शूटिंगबॉल प्रथम क्रमांक मिळवला. त्या संघात परस कांबळे, श्रीवर्धन मंडले, मनोज साबळे, अंश पवार, वंश पवार, अनिकेत मंडले, अर्जुन नाईक, अक्षय नरळे, जय जाधव, रोहित चव्हाण, श्रीनाथ बामणे, प्रतिक जाधव हे होते. शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत सांगली विभागीय शूटिंगबॉल स्पर्धेत मुलांच्या संघाने प्रथम व मुलींच्या संघानेही प्रथम क्रमांक मिळवला. संघात वैभव सकट, आदर्श लोंढे, शंकर मलमे, चंद्रकांत नरुटे, अभिजित गुजले, तात्यासो शिंदे, करण माळी, शीतल पाटील, तसेच शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत सांगली विभागीय शूटिंगबॉल स्पर्धेत मुलींच्या संघात योगिता पवार, श्रुती साबळे, सानिका भोसले, मोनिका सुखदरे, प्राजक्ता साळुंखे, प्रमिला थोरात, सुचित्रा पटकुरे, दिव्या देशमुख, सानिका पटकुरे या होत्या. त्याचबरोबर कवठेमहांकाळ शालेय तालुकास्तरीय खो खो स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या मुलांच्या संघाने तृतीय क्रमांक व मुलींच्या संघाने द्वितीय क्रमांक मिळवला व महाविद्यालयातील खेळाडूंनी कुस्ती, बुद्धिबळ, मैदानी, खो खो, कबड्डी या स्पर्धांमध्ये सहभाग घेतला.

डॉ. मयूर शिंदे
जिमखाना विभाग प्रमुख

वाणिज्य विभाग

या शैक्षणिक वर्षामध्ये वाणिज्य विभागाकडून विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी व शैक्षणिक विकासासाठी व महाविद्यालयाच्या नावलौकीकात भर पडेल अशा पध्दतीने वेगवेगळ्या कार्यक्रम, कार्यशाळा, अभ्यागत व्याख्याने, चर्चासत्रे विद्यार्थ्यांचे रक्तदान शिबीर मध्ये सहभाग इत्यादी कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

१) दिनांक १०/०७/२०२३ रोजी आयकर कायदा दिवस या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले यामध्ये विद्यार्थ्यांकडून भिती पत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आल्या.

२) दिनांक १५/०७/२०२३ रोजी जागतिक युवा कौशल्य दिवस या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले यामध्ये विद्यार्थ्यांनी विविध प्रकारचे बनवलेले हस्तकला व कौशल्य प्रकाशित करण्यात आली.

३) दिनांक १८/०८/२०२३ रोजी कृषी प्रदर्शन ट्रीप आयोजित करण्यात आली तासगांव येथील कृषी प्रदर्शन कृषी अवजारे, औषधांचे, यंत्रसामग्री तंत्रज्ञाने याची माहिती घेऊन नवकल्पनांची प्रेरणा देण्यात आली.

४) दिनांक २८/०८/२०२३ रोजी उद्योजकता विकास यात्रा या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. महाराष्ट्र शासन व केंद्र शासनाकडून उद्यागासंबंधी असणाऱ्या उद्योजकांना सोयी सवलती या उपक्रमाबद्दल माहिती देण्यात आली.

५) दिनांक ०६/०९/२०२३ रोजी ई बँकिंग साक्षरता या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. बँकेमध्ये खाती कशी उघडावीत, बँकेकडून विद्यार्थ्यांना असणाऱ्या वेगवेगळ्या सोयी सुविधा ठेवी संदर्भात माहिती देण्यात आली.

६) दिनांक ०८/०९/२०२३ रोजी प्रभावी कौशल्य विकास या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांच्याकडे असणारी वेगवेगळे कौशल्य व त्याद्वारे रोजगार संधी व स्वयंविकास यासंदर्भात माहिती देण्यात आली.

७) दिनांक १४/१२/२०२३ रोजी बेरोजगारी प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. बेरोजगारीवर उपाय म्हणून उद्योजकता व वेगवेगळ्या कौशल्यांची माहिती देण्यात आली.

८) दिनांक ०५/०१/२०२४ रोजी कॉमर्सच्या क्षेत्रातील संधी या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. सध्या जागतिकीकरणाच्या युगामध्ये कॉमर्स शाखेला नोकरी व व्यवसायातील संधी याची माहिती देण्यात आली.

९) दिनांक १०/०२/२०२४ रोजी स्टडी टूर आयोजित करण्यात आले. या सहली

अंतर्गत विद्यार्थ्यांना काजू व्यवसाय कशा पध्दतीने केला जातो मासे बाजारातील सौदे बाजार कसे केले जातात प्रत्यक्ष दाखवण्यात आले.

१०) दिनांक १७/०२/२०२४ रोजी मूवी स्क्रिनिंग बारावी फेल कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या सिनेमातून विद्यार्थ्यांचे मनोबल व आत्मविश्वास वाढवणे तसेच येणाऱ्या समस्येवर यशस्वी तोंड देण्यासाठी कशाप्रकारे नियोजन करावे याची प्रेरणा देण्यात आली.

११) दिनांक २४/०२/२०२४ रोजी इंडस्ट्रियल व्हिडीओ आयोजित करण्यात आली. चितळे उद्योग समुहाचे उत्पादन कशा पध्दतीने केले जाते मार्केटींग तसेच दुध उत्पादकतेबद्दल माहिती या भेटी अंतर्गत विद्यार्थ्यांना देण्यात आली.

१२) दिनांक ०४/०४/२०२४ रोजी बौद्धिक संपदा अधिकार या विषयावर सेमिनार आयोजित करण्यात आले. बौद्धिक संपदा कायदा त्याचबरोबर कशाप्रकारे बौद्धिक संपदा मिळवली जाते याची माहिती देण्यात आली.

डॉ. भगवान हणमंत मोहिते
वाणिज्य विभाग

Statistics Department

In the academic year 2023-24 there are 77 students in B.Sc. I, 16 in B.Sc. Part II, and 28 in B.Sc. III, In B.Com. II there are 117 students.

The following activities were implemented on behalf of the department during the year.

Participation in various programs:-

Students of the department participated in various programs arranged in the college from time to time.

A) National Statistics Day 2023 and Birth anniversary of Prashant Chandra Mahalanobis is celebrated in Department. : 29 June 2023

B) Celebrated Prof. Dr. C.R. Rao's 103rd birthday: 10 September 2023

C) i. A heartfelt tribute was offered to Prof. (Dr.) C. R. Rao on 23/08/2023

ii. Various Competitions organized on the occasion of Celebration 103rd birth anniversary of “Late Prof. Dr. C. R. Rao”

D) Marathi Spelling competition on 24/1/2024

E) Lectures / Program Attendance:

i) A Two-Day Symposium On Statistical Exploration of Real Problems on 23 february 2024

ii) National online conference on statistics and its application on 6 july 2023

F) Guest lecturers:

1. Guest Lecture by Mr. Rahul Pandurang Devakate on “Use of SAS in Bio-Statistics” (Date: 12th August 2023)
2. Guest Lecture by Mr. Gurudas Ananda Shinde on “Job Opportunities in Statistics” (Date: 9th September 2023)
3. Guest Lecture by Mr. V. A. Deasi and Mr. S. R. Borkar on M.Sc. Entrance Exam Preparation on Monday, 4th December 2023
4. Guest Lecture by Mr. S. N. Patil on A Roadmap to M.Sc. in Statistics
5. Guest Lecture by Dr. K. G. Potdar and Mr. Y. S. Patil on Competitive

Examinations for Statistics date: 5 Feb 2024

6. Guest Lecture by Mr. D. D. Patil on Career in Statistics Date 27/03/2024

Guest Lecture Under MoU

1. Guest Lecture by Prof. (Dr.) Sarjerao Powar on “Florence Nightingale: A Statistician” (Date: 12 May 2023)
2. Guest Lecture by Dr. K. G. Potdar and Mr. Y. S. Patil on Competitive Examinations for Statistics Date: 5 Feb 2024

MoU Activity

1. Various Competitions organized on the occasion of Celebration 103rd birth anniversary of “Late Prof. Dr. C. R. Rao”

Visit:

1. Visit by University local committee (Date: 15/02/2024)
2. Visit by Dr. J. D. Mhetre (12/10/2023)

G) Special activities:-

1. Students Participation:

1. A Two-Day Symposium On Statistical Exploration of Real Problems on 23 February 2024 and Project Presentation.
2. For B.Sc. I & III students “Certificate Course in MS-Excel”

2. Students Presentation and publication

1. National online conference on statistics and its application on 6 July 2023
2. Paper published in Proceedings of one day National Conference (21 March 2024)

3. Students Field work

Availability, Consumption and Quality of the domestic water in kavathe mahankal tehsil.

Prof. (Dr.) M. K. Patil
Principal

Mr. V. V. Koshti
Head, Associate Professor

Miss. S. S. Patil, Miss. S. M. Zarekar, Miss. P. M. Patil Mr. G. D.
Satpute, Miss. S. A. Patil
Assi. Prof. Department Of Statistics

Department of Chemistry

In academic year 2023-24 department started with commencement of classes for B.Sc. Programme from 3rd July 2023. The student strength for chemistry subject was B.Sc.I -180, B.Sc.II-69, B.Sc.III-43. In this academic year Departmental faculties actively engaged in all-round development of students. For holistic development of students department has arranged various activities which includes seminar with Pacifix research institute, Workshop on organic spectroscopic problem solving, Workshop on instrument operation in chemical analysis, Poster presentation competition. For continuous internal evaluation department arranged unit test, home assignment, group discussion, and oral examination over the year.

For participative and experiential learning department has conducted projects and industrial visit for final year students. Under the linkages and MoUs department arranged training programs and faculty exchange programs. Besides this department is arranging former students guest lectures as a departmental best practice.

In year 2023-24 two departmental students got merit scholarship for higher education study, departmental student Jankar Swapnali stood 2nd among 1698 students in Shivaji University M.Sc. entrance exam. As a result of these efforts 08 departmental students pursuing post-graduation in chemistry. I sincerely thank Prin. Dr. M. K. Patil, Mr. Sudarshan Shinde (Secretary, Shikshan Prasarak Sanstha), Mr. Balasaheb Shinde (Chairman, Shikshan Prasarak Sanstha) for giving facilities, encouraging throughout the year.

Mr. S. V. Patil

Department of Physics

In academic year 2023-24 classes of department for B Sc programme in physics were started from 3rd July 2023. In this academic year various activities were conducted for academic development of students. In this year Career Oriented Course (Repairing and Maintenance of Electrical Instruments) was conducted during 2023 – 24. Total 25 students from B Sc II and B Sc III successfully completed the course.

For participative and experiential learning department has conducted group discussion on “Astronomy” on 6th Oct 2023. we also conducted Debate on topic “ Use of AI ” on 13th Oct 2023 to encourage students to present their thoughts.

These activities will develop interest of students in space science, and this will also provide a platform to exchange ideas and enhance knowledge about astronomy.

Department of Physics has linkages with Miraj Mahavidyalay Miraj and DPKM Sangliwadi. Under this linkages department has arranged a guest lecture by Dr. C.T. More on “Indian Astronomy” celebrate Vikram Sarabhai birth anniversary on 12th August 2023. On 18th Oct Social activists Dr. S. M. Nerli delivered a guest lecture.

BSc III students visited to Shree Sidhhivinayak Cancer Hospital Miraj on 6th Jan 2024 to creat social awareness about health and addiction.

Besides this department has arranged study tour to “Visit to Koyana Dam” on 26th Feb 2024. We also Celebrated “National Science Day” on 28th Feb 2024. This provides opportunity for students to learn outside the classroom and to expose the students to nature.

One student from our department Miss. Prajal S. Limkar selected in Indian navy. Our three students pursuing post graduation in department of physics, Shivaji University Kolhapur and one for MBA.

On behalf of department of Physics I'm very thankful to Hon.Chairman, Secretary of Shikshan Prasarak Sanshta and Principal of college for providing the facilities and encouraging us.

NSS

1. **Name of the College-Padmabhushan Vasantrodada Patil Mahavidyalaya, K.M.**

2. **Name of Programme Officer-Dr. N. S. Pol, Dr. S. A. Babar**

3. **NSS Office Telephone No 02341 295220 Fax No. _____**

Email ID kmpvp@rediffmail.com Mobile No of Prog officer- 9403045961, 9420339093

4. **NSS Committee Meetings held with date 22 June 2023**

Total strength of NSS Unit/s-200 Special camp Strength - 100

**Actual Enrolment during the Year : Male 90 Female 110 Total- 200
Category wise Enrolment: SC-40 ST-00 OBC- 65 Minority- 00 Others-95**

**Actual Enrolment during under SFU :
Male _____ Female _____ Total _____**

**Category wise Enrolment :
SC _____ ST _____ OBC _____ Minority _____ Others _____**

No. of NSS Special Camp organized during the year -2023-24 (12-18 Jan.2024)

Name of village/s adopted- Thabadewadi Tal- Kavathe Mahankal Dist-Sangli

No. of participants in Special Camp: Male-45 Female-55 Total- 100

No. of NSS Programme Officers attended training at ETI Ahmednagar during the year 2023-24 Male-00 Female-00 Total-00

1. **Tree Plantation:-**

No. of saplings/trees planted

No. of NSS Volunteers involved

100

**Male
90**

**Female
110**

**Total
200**

Blood Donation Camps:-

No. of camps held	No. of NSS participants/ Blood donors			No. of Blood Bottles/ unit donated / collected
	Male	Female	Total	
01	60	10	70	70

2. Pulse Polio Immunization:-

No. of NSS Volunteers involved			No. of Children benefitted
Male	Female	Total	
00	00	00	Not Applicable

3. Participation in Health/Eye/Thalassemia/ Immunization Camps/ Vaccination:-

No. of Camps held	No. of NSS Volunteers participated		
	Male	Female	Total
01	50	55	105

4. Awareness Programmes/Rallies/campaigns/Swachhata Abhiyan/ Online/Offline:-

No. of Programmes	No. of NSS Volunteers participated		
	Male	Female	Total
05	90	110	200

5. Shramdhan:-

No. of Programmes	No. of NSS Volunteers participated			No of volunteers hours devoted to Shramdhan
	Male	Female	Total	
10	90	110	200	40

8.Organization-Any Major activities at University level/Unit level any

Name of Activity programmes	Venue of programme	Date/Period	Participants			Outcome or Beneficiaries
			Male	Female	Total	
Clean Campus	P.V.P. College, KM	4,11,18,25/8 1,8,15,22,24,29/9 2,6,13/10/2023	90	110	200	Clean Campus/Self
Clean Campus	ST Agar, KM.	9, 20 Sep.2023	90	110	200	Clean Campus/Self
Refresher Programme	Thabadewadi	29 Dec., 5 Jan. 2024	45	55	100	Gramswacchata

9.One or two Best Practices or NSS Success Stories of NSS in College during the current Year, if any–

15.Details of Special Camp organized by NSS units

Sr. No	Name of the college	No of Volunteers participated in Special camp	Dates/Period of Special Camp if conducted	Adopted village/slum
1.	P.V.P. College, Kavathe Mahankal Dist- Sangli	100	12 to 18 January 2024	Thabadewadi

NSS Programme Officer

मराठी विभाग

- १) दिनांक १ ऑगस्ट २०२३ रोजी अण्णाभाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पूण्यतिथी या विषयावर प्रा. सुरेश पोळ यांचे व्याख्यान झाले.
- २) दिनांक १६ ऑक्टोबर २०२३ रोजी वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त मराठी कथा वाचन स्पर्धा आयोजित केली.
- ३) दिनांक १६ जानेवारी २०२४ रोजी मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त पुस्तक वाटप कार्यक्रम आयोजित केला.
- ४) २३ जानेवारी २०२४ रोजी मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त वाचन कट्टा कार्यक्रमाचे आयोजन केले.
- ५) २४ जानेवारी २०२४ रोजी मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त शुध्दलेखन स्पर्धा आयोजित केली.
- ६) २५ जानेवारी २०२४ रोजी मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा निमित्त ग्रंथ प्रदर्शनाचे आयोजन केले.
- ७) दिनांक २७ फेब्रुवारी २०२४ रोजी मराठी भाषा गौरव दिनानिमित्त सौ. सुरेखा कांबळे यांचे व्याख्यान आयोजित केले.
- ८) दिनांक २९ फेब्रुवारी २०२४ रोजी काव्यनिर्मिती प्रक्रिया या विषयावर प्रा. प्रकाश मगदुम यांचे व्याख्यान आयोजित केले.

Prof. (Dr.) M. K. Patil
Department of Statistics

Sr. No.	Title	Agency/Institute	Date
1	Online Statistics Quiz on occasion of 112 th Birth anniversary of Dr. P. V. Sukhatme	Department of Statistics, P. V. P Mahavidyalaya, Kavathe Mahankal. Dist Sangli	27.07.2023
2	One day National Level Workshop on NEP-2020 and Higher Education.	Late. Ramrao Nikam B. Ed. College, Indoli. Tal : Karad. Dist:Satara	11.08.2023
3	Online one week Faculty Development Programme "Python with Data Analytics"	Teaching Learning Centre Ramanujan College, New Del	07.08.2023 to 13.08.2023
4	State Level Seminar on Role of IQAC: Leadership, Governance & Best Practices.	PATUK-GALA College of Commerce & Management, Mumbai	02.09.2023
5	International Conference on "Phygital Environment- Opportunities & Challenges of New normal Era"	Adv. V. B. Deshpande College of Commerce (Night) Mulund, Mumbai -80	02.09.2023
6	One Day seminar on National Education Policy-2020	Mathubai Garware Kanya Mahavidyalaya, Sangli	07.01.2024
7	Two day Symposium on Statistical Exploration of real problems.	Department of Statistics, Shivaji University, Kolhapur	23.02.2024
8	One day National Conference on Bridging Boundaries Multidisciplinary Research in Science, Commerce and Humanities.	P. V. P Mahavidyalaya, Kavathe Mahankal. Dist Sangli	21.03.2024
9	Course on "How to face Peer Team Visit and SSS"	White Code and IQAC cluster India	19.03.2024 to 09.04.2024
10	One Day Workshop on "National Education Policy-2020: Credit Structure and Admission Process"	Miraj Mahavidyalay, Miraj	20.04.2024

❖ Paper Published in Conference Proceedings

- Comparison of Some Prediction Intervals for A Future Observation From Weibull Distribution (2024) S. K. Powar and M. K. Patil (ISBN : 978-1-304-46114-8)
- Availability, Consumption and Quality of the Domestic Water in Kavathe Mahankal Tehsil. (2024) M. K. Patil (ISBN : 978-1-304-46114-8)

❖ Books published

S. N.	Title of the book (B. Sc. II)	Year	ISBN	Publisher
1	Probability Distributions : I (Paper - V)	2023	978-81-19717-28-6	Phadake Prakashan Kolhapur
2	Statistical Methods- I (Paper - VI)	2023	978-81-19717-29-3	
3	Probability Distributions - II (Paper - VII)	2024	978-81-19717-41-5	
4	Statistical Methods - II (Paper - VIII)	2024	978-81-19717-47-7	

Member of the following committee's formed by Shivaji University, Kolhapur

- Member of Departmental Research Committee (DRC) in Statistics.
- Member of Research Advisory Committee (RAC) in Statistics.
- Member of Local Investigation Committee (LIC).
- Subject expert in Statistics in Teacher's recruitment.
- Subject Expert in Placement committee Statge2/ Stage3/Stage 4/Stage 5.
- Member of scrutiny committee of the placement proposal of the teachers.

Prof. (Dr.) Suvarna Balkrishna More
Department of Zoology

1) Research Papers

- i) Checklist of spider fauna (Arachnida:Araneae) of Sangli District (MS, India),(2023), International Journal of Science and Research (*IJSR*), ISSN(online): 2319-7064, Index Copernicus Value (2013):6.14, Impact factor: (2015): 7.942, Volume 12 Issue 9, p1429- 1434.
- ii) Diversity And Checklist of Avifauna From Kuchi , Jakhapur Water Tank And Its Surrounding Areas Of Kavathe Mahankal Tahsil (Dist- Sangli), International Journal of Current Science (IJCSPUB) ISSN 2250-1770, Impact factor: (2022) : 8.17, Volume 13, Issue 3, page 79-81
- iii) Study of Bird Diversity from Shukryacharya Hills and Its Surrounding Areas Dist. Sangli MS (2024), International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR), E-ISSN: 2582-2160
Impact factor:9.24, Volume 6, Issue 2, page- 1 to 7.
- iv) Study Of The Nesting Ecology Of Some Terrestrial Birds From Kavathe Mahankal and Its Surrounding Areas (Dist-Sangli, MS), (2024), Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR) UGC and ISSN Approved - UGC Approved Journal No: 63975 ,ISSN- 2349-5162, Impact Factor-7.95, Volume 11, Issue 5 , 338-347.
- v) Faunal Diversity OfThe Padmabhushan Vasantraodada Patil, Mahavidyalaya Campus Kavathe Mahankal, Dist Sangli (Ms, India)

2) Award- Shikshan Sevek - Adarsh shikshan sevek puraskar 2023

3) Participation in Workshops/ Conferences

- i) Participated in one day workshop on “Biodiversity of Western Ghats and Eco-Tourism” Organized by IQAC and Department of Botany - 27th Feb. 2023.
- ii) Participated in National conference at Deshbhakt Anandrao Balwanyrao Naik Arts and Science College, Chikhali – Environmental Sustainability -24th,25th March 2023.
- iii) Participated in International conferences - Adv. V. B. Deshpande College of Commerce (night), On Physical Environment – Opportunities and Challenges of New Normal Era - 22nd Sept 2023.
- iv) Participated in One day workshop on National Education Policy 2020, organized by P. V. P. Mahavidyalaya Kavathe Mahankal.

4) Resource Person at,

- i) P. D V. P. Mahavidyalaya Tasgaon, Lecture on the occasion of World Wildlife Week Celebration- Lecture on - “Biodiversity and Sustainable Development” - 07.10.2023.
- ii) Sahyadri Tiger Reserve (Karad) on occasion of International Tiger Day.

“Conservation Conference on the Sahyadri Tiger Landscape” 2024.

5) worked as Subject expert at,

- i) shikshan Prasarak Sansthas, P. V. P. Mahavidyalaya , Kav Kavathe Mahankal - 22.04.2023.
- ii) Shri P. K. Patil Arts, Commerce and Science College , Sankh.
- iii) Arts , Commerce and Science college , Umadi.

6) Worked as Examiner in “ University level Aviskar Research Convention 2023-24, organized by Dept. Geography, Shivaji University, Kolhapur - 13.12.2023

7) Syllabus Setting Committee Member B Sc III 2023.

8) Paper setter Chairman – B Sc III.

9) LIC at Raje Ramrao Mahavidyalaya Jat, 2024 – President of Committee.

10) V. C. Nominee on BOS – Willingdon college, Sangli.

11) MOU – Memorandum of Understanding - Signed between P. V. P. Mahavidyalaya Kavathe Mahankal (MS) and Nature Conservation Society (NGO) ,Sangli, Reg. No. Mah. / 386/08/Sangli, F-13502/ Sangli, 01.08. 2023 to 31.07. 2028.

12) Organized Excursions and Field visits for . B.Sc I, B.Sc II, B.Sc III,

प्रा. (डॉ.) मोहन गोविंद लोंढे

पुस्तक प्रकाशन :- २५ मार्च २०२४ असे हे अप्पा भाऊ हस्ताक्षर गृह,
नांदेड ISBN 978-81-956790-5-8

शोध निबंध :- १) डिसेंबर २०२३ श्रमन संस्कृती साहित्यातील जागतिक शांतता
संशोधक वर्ष : ९१ पुरवणी विशेषांक ०९ Iss No. 2393-5900

२) मार्च २०२४ कामगार चळवळीतील व्यक्तींचे योगदान
संशोधक वर्ष ९२ (त्रैमासिक) पुरवणी अंक :
ISSN No. 2393-5990

३) मार्च २०२४ अण्णा भाऊ साठे यांच्या कादंबरीतील अन्नसंस्कृती
संशोधक वर्ष ९२ पुरवणी अंक : ३७
ISSN No. 2393-5990

४) २१ मार्च २०२४ घनसाल कथासंग्रहातील धर्मचिकीत्सा
लक्ष्मी बुक पब्लीकेशन सोलापूर ISBN 978-1-304-416114-8

संशोधक मार्गदर्शन : १८ ऑक्टोबर २०२३ क्रांतीवीर लहुजी साळवे यांच्यावरील
ऐतिहासिक संदर्भ-चरित्र बार्टी पुणे

सत्राध्यक्ष : १८, १९ जानेवारी २०२४ विस्तारित चळवळीचा इतिहास आणि समस्य
आर. आर. पाटील महाविद्यालय सावळज

विषय तज्ञ : २ फेब्रुवारी २०२४ मराठी भाषेतील काव्यसंदर्भ अग्रणी कार्यशाळा
शिक्षणमहर्षी डॉ. बापुजी साळुंखे महाविद्यालय मिरज

अभ्यागत व्याख्यान : १२ फेब्रुवारी २०२४ मराठी भाषा व बोली
विलींगडन महाविद्यालय सांगली.

पुरस्कार : २६ जानेवारी २०२४ कर्मयोगी पुरस्कार साईकृपा कर्णदान अपंग(दिव्यांग)
सेवा संस्था, मिरज.

V. V. Koshti (Statistics)

Sr. No.	Activity	Organized by	Duration
01	Attended National Conference (Paper presentation)	Dr. Ganpatrao Deshmukh College, Sangola.	06/07/2023
02	Attended FDP (7 Days)	Ramanujan College Delhi	14/08/2023 to 20/08/2023
03	Attended International Conference		02/09/2023
04	One day Workshop on 'Revised Syllabus of B.Sc. II	New College Kolhapur	25/10/2023
05	One day Workshop on 'Revised Syllabus of B.Sc. II	Y.C.S. College Karad	28/10/2023
06	Attended, Paper Presented ICSSR Seminar	R.R. Patil College Savlaj	18/01/2024
07	Attended Workshop on NEP -2020	P.V.P. Mahavidyalaya	05/02/2024
08	Attended One Day Conference (Paper)	K. Mahankal	21/03/2024
09	Attended Two Day Symposium	Shivaji University	23,24/02/2024
	Examination Work		
01	Paper setting B.Sc. III, Sem V	Shivaji University	12/09/2023
02	CAP – B.Sc. III: Sem-V	Dr. P.K. College Sangli	02,03/11/2023
03	CAP – B.Sc. III: Sem- VI	Dr. P.K. College Sangli	08,12/04/2024
04	Internal Examiner		23,26,27/10/2023
05	Paper Setting B.Sc. I, Sem. I, Sem. II 3 Sets	P.V.P. Mahavidyalaya	Nov 2023
06	Paper Setting B.Sc. II Sem V, VI 3 Sets	Kavathe Mahankal	
07	Assessment B.Sc. I, II Sem. I, Unit tests		
08	Paper setting B.Sc. III Sem. V	Shivaji University	28/02/2024
09	Paper setting B.Sc. II Sem. VI	Kolhapur	30/03/2024
10	Paper setting M.Sc. I Entrance		03/05/2024
11	Expert at B.Sc. II and B.Sc. III Practical		26,27/03/24
12	Internal Examiner at B.Sc. II Practical		04 to 07/3/24
13	Assessment B.Sc. I, Sem. II, Unit tests	P.V.P. Mahavidyalaya	3 to 6/5/23
14	Paper Setting B.Sc. I, Sem. I, Sem. II 4 Sets	Kavathe Mahankal	
15	Paper Setting B.Sc. II, Sem. III, Sem. IV 2 Sets		March 2024
16	Practical Paper Setting B.Sc. II, 1 Set		
17	External Examiner at B.Sc. II Practical	Balwant College Vita	
18	Junior Supervision		Nov23, Apr24
	Other		
01	Subject Expert College Teacher selection	Shashikant Shinde Mahavidyalaya, Medha.	04/08/2023
02	Chair Person at One day Workshop	New College Kolhapur	25/10/2023
03	Chair Person at One day Workshop	Y.C.S. College Karad	28/10/2023
04	Member of Organizing Committee of two day symposium at Shivaji University		23/02/2024 24/02/2024
	Achievements		
01	Published 100+ articles in leading newspapers in Maharashtra onvarious topics		
02	महात्मा कबीर संत परिषद चा 'महाराष्ट्र भूषण व जीवनगौरव पुरस्कार' 10/05/2024		

प्रा. अर्जुन बंडू राठोड

Paper Publication and Presented -03 (UGU Care Listed)

National and International Conference Attend - 04

FDP- 01

Workshop- 02

शोध निबंध :-

१) ४ नाव्हेंबर, २०२३ राधादेवी गोयंका महिला महाविद्यालय, अकोला येथे आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात मराठी संस्कृती व पर्यावरणीय स्त्रीवाद या विषयावर शोधनिबंध वाचन व प्रकाशित.

२) १८ आणि १९ जानेवारी २०२४ श्री. आर. आर. पाटील महाविद्यालय, सावळज येथे राष्ट्रीय चर्चासत्रात आदिवासी चळवळी विशेष संदर्भ : महाराष्ट्र या विषयावर शोधनिबंध वाचन व प्रकाशित.

३) २१ मार्च, २०२४ पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, कवठे महाकाळ येथे राष्ट्रीय चर्चासत्रात नव्वदोत्तरी काळातील दलित स्त्रीयांची आत्मकथने या विषयावर शोधनिबंध वाचन व प्रकाशित.

अभ्यागत व्याख्यान :-

दि ०९ फेब्रुवारी २०२४ सखारामजी नाईक कनिष्ठ महाविद्यालय, वसंतनगर ता. परळी जि. बीड

उपक्रम :- अण्णाभाऊ साठे जयंती व लोकमान्या टिळक पुण्यातिथी, वाचन प्रेरणा दिन, मराठी राजभाषा दिन, मराठी भाषा पंधरवडा, काव्यनिर्मिती कार्यशाळा, अभ्यास सहल, क्षेत्र कार्य इ.

डॉ. भगवान हणमंत मोहिते (सहाय्यक प्राध्यापक, वाणिज्य विभाग)

Paper Publication and Presented -02 (UGU Care Listed)

National and International Conference Attend - 03

FDP- 01

Workshop- 03

शोध निबंध :-

१) दि. २७ ऑक्टोबर, २०२३ राष्ट्रीय सेमिनार छत्रपती शहाजी कॉलेज कोल्हापूर, स्टडी ऑनसोशल अकाउंटिंग प्रॅक्टीस इन इंडिया.

२) दि. ६ जुलै २०२३ कमला कॉलेज कोल्हापूर, नॅशनल कॉन्फरन्स राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण.

३) दि. २९ मार्च २०२४ पद्मभूषण वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय कवठे महाकाळ आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये कॉमर्स शाखेच्या संधी.

उपक्रम :- फूड फेस्टिवलचे आयोजन, शैक्षणिक सहल, औद्योगिक उपक्रमास भेटी.

कला, वाणिज्य व विज्ञान विभाग

सिनीअर विभाग

प्राचार्य - डॉ. एम्. के. पाटील

इंग्रजी

- प्रा. कांबळे एस्. एस्. एम.ए., नेट
प्रा. शिंदे एन. पी. एम.ए.,सेट, नेट, गेट
डॉ. सोलगे एस. पी. एम.ए.,बी.एड., एम.फिल, सेट,पीएच. डी.
प्रा. शिंदे आर. आर एम.ए.,सेट
प्रा. गडहिरे एस. एस. एम.ए.,सेट, नेट,

मराठी

- प्रा. डॉ. लोंढे एम्. जी. एम.ए.,एम्.फिल.,पीएच. डी.
प्रा. राठोड ए. बी. एम.ए.,सेट, नेट(जेआरएफ)
डॉ. अंदेलवार एस. एल. एम.ए.,बी.एड.,सेट, पीएच. डी.

हिंदी

- डॉ. थोरात डी. पी. एम.ए.सेट,नेट, पीएच. डी.
डॉ. शिंदे व्ही. एस. एम. ए. पीएच. डी.

अर्थशास्त्र

- प्रा. सकट के. एल. एम.ए., नेट
प्रा. वसावे आर. आर. एम.ए., सेट
प्रा. पाटील सी.बी.. एम. ए. बी. एड.,सेट
प्रा. मनेर आर. व्ही. एम.ए., सेट

शारीरिक शिक्षण

- प्रा. भोसले ए. पी. एम.पी.एड्.

वाणिज्य विभाग

- डॉ. मोहिते बी. एच. एम.कॉम. पीएच.डी.
प्रा. माळी पी. आर. एम.कॉम.,एम.बी.ए., एम.फिल.,नेट
प्रा. शिंदे एस. एम. एम.कॉम., सेट
प्रा. वसावे आर. एन. एम.कॉम., सेट

प्राणिशास्त्र

- प्रा. डॉ. कु. मोरे एस. बी. एम.एस्सी., पीएच.डी.
डॉ. सनदी आर. ए. एम.एस्सी., पीएच.डी.
प्रा. पाटील एस. ए. एम.एस्सी.

इतिहास

- प्रा. पोळ एस्. एन्. एम.ए.
प्रा. पवार एच. व्ही. एम. ए., सेट
प्रा. एडके एस. एच. एम. ए., नेट

भूगोल

- डॉ. कुंभार टी. ई. एम.ए. पीएच. डी.
डॉ. पोळ एन्. एस्.

एम.ए.एम्.फिल., पीएच. डी.

- डॉ. गाडे डी. ए. एम.ए., पीएच. डी., नेट
प्रा. गोडसे डी. एम. एम.ए.,सेट
प्रा. घाटगे व्ही. पी. एम. ए., सेट
प्रा. माने एस. जी. एम. ए., सेट

राज्यशास्त्र

- प्रा. वाघमारे एन. एस. एम.ए.
प्रा. फाकडे एस्. एन. एम.ए.
प्रा. नरळे एच. एस. एम.ए. नेट

समाजशास्त्र

- प्रा. बाबर एस. ए. एम.ए., एल.एल.बी., नेट, सेट(जेआरएफ)

मानसशास्त्र

- डॉ. कांबळे व्ही. डी. एम.ए., सेट, नेट, पीएच.डी.
डॉ. सुर्यवंशी एम्. एस्. एम.ए.एम्.फिल.,पीएच.डी.

संख्याशास्त्र

- प्रा. डॉ. पाटील एम्. के.

एम.एस्सी.एम्.फिल. पीएच.डी., डी.आया.टी.

- प्रा. कोष्टी. व्ही. व्ही. एम.एस्सी.एम्.फिल., डी.आय.टी.
प्रा. सौ. पाटील एस. एस. एम.एस्सी. सेट
गणित

- प्रा. दुधाळ आर. ए. एम.एस्सी.एम्.फिल.

वनस्पतीशास्त्र

प्रा. पाटील टी. जी. एम.एस्सी., एम्.फिल.
डॉ. जाधव बी. टी. एम. एस्सी., पीएच.डी.
प्रा. पाटील एस. बी. एम. एस्सी., बी. एड.
प्रा. साबळे एस. एम. एम. एस्सी.

पदार्थ विज्ञान

प्रा. सौ. महामुनी पी. यु. एम. एस्सी.
प्रा. पाटील एस्. बी. एम. एस्सी.
डॉ. शेंडगे एस्. एस्. एम. एस्सी., पीएच.डी.
प्रा. मोरे जी. एस. एम. एस्सी.
प्रा. गोडसे एस. टी. एम. एस्सी.
प्रा. पाटील एम. ए. एम. एस्सी.
प्रा. बीह्ले ए. बी. एम. एस्सी.
प्रा. शिंदे एस. एस. एम. एस्सी.
प्रा. कांबळे पी. यु. एम. एस्सी.
प्रा. हसबे आर. पी. एम. एस्सी. सेट

रसायनशास्त्र

प्रा. पाटील एस्. व्ही. एम.एस्सी.एम्.फिल.
प्रा. डॉ. कोरे जी. डी. एम. एस्सी., पीएच. डी.
प्रा. कांबळे ए. ए. एम. एस्सी. सेट
प्रा. पवार ए. एस. एम. एस्सी., नेट (जेआरएफ), सेट, गेट
प्रा. डॉ. सुतार आर. एस.
एम. एस्सी., नेट(जेआरएफ), गेट, पीएच.डी.
प्रा. शिंदे टी. पी.
प्रा. साळुंखे ए. पी.

शारीरिक शिक्षण संचालक

डॉ. शिंदे एम. एम. एम.पी.एड., सेट, पीएच.डी.

ग्रंथालय विभाग / ग्रंथपाल

प्रा. कांबळे एम. एम.
एम.ए.एम.लिब अँड आय.एस्सी, सेट

ज्युनिअर विभाग

उपप्राचार्य – प्रा. सौ. सुर्यवंशी एस. एस. एम. ए., बी. एड

इंग्रजी

प्रा. कोळेकर ए. एस. एम.ए.बी.एड., नेट, सेट
प्रा. ढेरे ए. डी. एम.ए.बी.एड.

मराठी

प्रा. सौ. सुर्यवंशी एस्. एस्. एम.ए., बी.एड.
प्रा. सौ. ओलेकर एस. डी. एम.ए., बी.एड.
प्रा. पोरे एस. एम.ए., बी.एड.

हिंदी

प्रा. थोरात डी. पी. एम.ए., बी.एड. नेट, सेट

भूगोल

प्रा. यादव डी. पी. एम.ए., बी.एड.

अर्थशास्त्र / सहकार

प्रा. वाघमारे टी. ए. एम.ए., बी.एड.
प्रा. पाटील सी. बी. एम.ए., बी.एड. सेट

राज्यशास्त्र / इतिहास

प्रा. नरळे एच. एस. एम.ए., सेट.

वाणिज्य विभाग

प्रा. पाटील एस. एस. एम.कॉम., बी.एड.
प्रा. माने ए. व्ही. एम.कॉम., बी.एड.

शारीरिक शिक्षण संचालक

प्रा. डॉ. शिंदे एम. एम.
एम.पी.एड., सेट, पीएच.डी.

पदार्थ विज्ञान

प्रा. पाटील सुरेश तुकाराम एम.एस्सी., बी.एड.

रसायनशास्त्र

प्रा. तोरणे एस्. एन्. एम.एस्सी., बी.एड.
प्रा. के. एस. पाटील एम.एस्सी., बी.एड.

गणित

प्रा. कु. पवार एस. एन. एम. एस्सी.बी.एड.

इतिहास

प्रा. सौ. तोरणे व्ही. एस. एम.ए., बी.एड.

प्रशासकीय कर्मचारी

कुलसचिव तथा प्रबंधक - श्री. स्वामी आर. ए. एम. ए. जीडीसी & ए

मुख्य लिपीक

श्री. चंदनशिवे बी. टी. बी.एस्सी.,एम.ए.

कनिष्ठ लघुलेखक

श्री. शिंदे एस. एस. बी. कॉम., लघुलेखन

ग्रंथालय लिपीक

श्री. थोरात टी. ए. बी. ए. बी. पी. एड.

श्री. शिंदे एस. बी. एम. ए. बी. लिब.

प्रयोगशाळा सहाय्यक

श्री. मुजावर एस्. एन्. एच. एस. सी.

श्री. जाधव एस्. जे. बी.एस्सी.

कनिष्ठ लिपीक

श्री. शिंदे ए. एस्. बी. ए.

श्री. सोनंद बी. एस्. एम. ए.

श्री. पाटील जी. आर. बी.एस्सी

श्री. शिंदे एस. आर.

प्रयोगशाळा परिचर

श्री. पवार व्ही. आर.

श्री. शिंदे जी. व्ही.

श्री. चव्हाण ए. बी. बी. ए.

श्री. गावडे बी. डी. बी. ए.

श्री. खोत व्ही. पी.

ग्रंथालय परिचर

श्री. बोदगीरे एस्. एन्. बी.कॉम

श्री. माने एस्. आर.

श्री. गायकवाड ए. आर.

श्री. पवार आर. एस्.

शिपाई

श्री. भांगले पी. बी.

श्री. वडर आर. बी.

श्री. कुंभार डी. आर. बी. ए.

श्री. पवार एम्. बी. बी. ए.

श्री. जंगम पी. आर. एम.ए.

श्री. कारंडे एस्. पी. बी. ए.

श्री. सपकाळ पी. जे. बी. ए.

श्रीमती भोसले व्ही. व्ही.

श्री. खोत एस. जी. बी. ए.